

HE 104/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kasvinterveyden suojelemisesta annettua lakia. Esityksen mukaan kasvintuhojien aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmää muutettaisiin siten, että torjuntapäätöksen mukaisesta kasvintuhojien hävittämisestä johtuvia kustannuksia voitaisiin hakemuksesta korvata toimijalle valtion varoista osaksi tai kokonaan, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot olisivat poikkeuksellisen suuret. Tähtöna olisi edelleen hyvän kasvinterveydellisen tilan säilyttäminen Suomessa niin,

että kasvinterveyttä koskevasta riskinhallinnasta vastaisivat sekä toimijat että yhteiskunta.

Samalla lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä sekä toimijaa koskevasta yleisestä huolellisuusveloitteesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Kasvinterveyskorvauksia koskeva lainsäädäntö ja käytäntö	4
Toimijan korvausvelvollisuus	5
Biologisia torjuntaeliöitä koskeva lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.2 EU:n lainsäädäntö ja kansainvälinen kehitys.....	6
EU:n korvausjärjestelmä kasvintuhoojien aiheuttamista vahingoista	6
Korvausjärjestelmät EU:n jäsenvaltioissa	7
Biologisia torjuntaeliöitä koskeva lainsäädäntö EU:ssa ja muissa maissa sekä kansainvälinen kehitys	9
2.3 Nykytilan arviointi	10
Kasvintuhoojakorvaukset	10
Vakuutukset ja rahastot	11
Biologiset torjuntaeliöt.....	11
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	11
3.1 Tavoitteet	11
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	12
Korvausjärjestelmä.....	12
Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävät makroeliöt.....	13
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	13
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	13
4.1 Taloudelliset vaikutukset	13
4.2 Yritysvaiikutukset	15
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	15
4.4 Ympäristövaikutukset	16
5 ASIAN VALMISTELU	16
5.1 Valmisteluvaiheet.....	16
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	18
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	18
2 a luku. Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävät makroeliöt.....	18
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	21

3	VOIMAANTULO.....	22
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	22
	LAKIEHDOTUS	25
	Laki kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta.....	25
	LIITE	28
	RINNAKKAISTEKSTI.....	28
	Laki kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta.....	28

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Laki kasvinterveyden suojelemisesta (702/2003) (*kasvinterveyslaki*) koskee toimenpiteitä, joilla pyritään säilyttämään hyvä kasvinterveyden tila ja joihin kasvintuhoojien torjumiseksi ja leviämisen estämiseksi voidaan ryhtyä. Kasvintuhoojat on määritelty neuvoston direktiivissä kasvien ja kasvituotteiden haitallisten organismien jäsenvaltioihin kulkeutumisen estämiseen liittyvistä suojatoimenpiteistä 2000/29/EY (*kasvinterveysdirektiivi*), ja ne on listattu kasvinterveyden suojelemisesta annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (17/08) (*kasvinterveysasetus*).

Kasvinterveyslain lähtökohtana on, että hävitettävien kasvintuhoojien aiheuttamat vahingot ja kustannukset korvataan viljelijälle valtion varoista. Toimintaympäristön muuttuminen olennaisesti viimeisten vuosikymmenten aikana edellyttää kuitenkin korvausjärjestelmän ja korvausperusteiden uudelleenarviointia nykytilanteen pohjalta.

Kasvintuhoojia leviää Suomeen pääosin Euroopan Unionin (EU) sisämarkkinoiden kautta. Kasvien tuottaminen on muuttunut EU:hun liittymisen jälkeen. Nykyään erityisesti siemenperunan ja puutarhakasvien taimet hankitaan usein EU:n sisämarkkinoilta ja puutarhakasvien pikkutaimet ainoastaan jatkokasvatetaan myyntiä varten Suomessa. Taimien mukana kasvintuhoojat leviävät tehokkaasti koko tuotantoon. Näistä syistä elinkeinonharjoittajan huolellisuusvelvollisuus ja oma vastuu tuotantonsa häiriöistä sekä mahdollisuus varautua häiriöihin korostuu taimikaupassa ja kasvintuotannossa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Kasvinterveyskorvauksia koskeva lainsäädäntö ja käytäntö

Kasvinterveyslain 30 §:n mukaan Suomessa ennen esiintymättömien kasvintuhoojien

(hävitettävät kasvintuhoojat) hävittämiseksi annetun torjuntapäätöksen viljelijälle aiheuttamat kustannukset ja vahingot korvataan valtion varoista. Lisäksi voidaan korvata osittain sellaisten Suomessa esiintyvien kasvintuhoojien, jotka aiheuttavat välitöntä tai välillistä vahinkoa, mutta joita ei voida hävittää (torjuttavat kasvintuhoojat), torjumiseksi ja leviämisen estämiseksi annetun torjuntapäätöksen viljelijälle aiheuttamat kustannukset ja vahingot. Lain 30 a §:n mukaan metsissä kasvaviin puihin kohdistuneesta, hävitettävää kasvintuhoojaa koskevasta torjuntapäätöksestä aiheutuneet kustannukset ja vahingot korvataan siltä osin kun ne ylittävät säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjuusta aiheutuvat kustannukset.

Korvauksen edellytyksenä on, että valvontaviranomainen on antanut toimijalle kirjallisen torjuntapäätöksen, jos valvonnassa on löydetty tai valvonnassa epäillään löytyvän kasvinterveysasetuksella kasvintuhoojakohdittaisesti säädettyjä hävitettäviä tai torjuttavia kasvintuhoojia. Torjuntapäätöksessä mainitaan ne toimenpiteet, määräykset, kiellot, ehdot ja rajoitukset, joihin toimija velvoitetaan ryhtymään.

Toimijan on haettava korvauksia kirjallisesti Elintarviketurvallisuusvirastolta (Evira) kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä tai vahingon ilmenemisestä. Hakemukseen on liitettävä selvitys kustannuksista ja vahingoista ja se toimitetaan kasvintuotannon vahinkojen osalta paikalliseen ELY-keskukseen ja metsän puita koskevien vahinkojen osalta Eviraan. Evira päättää korvauksen maksamisesta hallintopäätöksellään.

Korvattavia kustannuksia ja vahinkoja ovat

- desinfiomis-, torjunta- ja hävittämiskustannukset sekä hävitetyn tai torjuntatoimenpiteen vuoksi vahingoittuneen tavaran arvo;

- tavaran myymis-, luovutus-, kuljetus- tai käyttökiellon tai vastaavan rajoituksen vuoksi aiheutunut taloudellinen vahinko tai kustannus; sekä

- taloudellinen vahinko tai kustannus, joka aiheutuu torjuntapäätöksessä annettuun määräykseen perustuvasta kasvintuotannon keskeytyksestä.

Korvauksia on myönnetty sen jälkeen, kun tuhoaja on löydetty ja hävitetty Suomesta. Kuitenkin vuodesta toiseen samoja kasvintuhoojia on esiintynyt ja korvauksia on maksettu koloradonkuoriaisten, krysanteemin suonimiinaajakärpäsen, palsamin kuoliolaikkuviruksen, pepinomosaiikkiviruksen, etelänjauhiaisen ja perunan vaalean rengasmädän hävittämiseksi. Tuhoajan on useimmiten arvioitu tulleen Suomeen taimi- ja siemenaineiston mukana.

Kasvinterveyskorvauksiin on käytetty valtion varoja vuosittain viimeisen 10 vuoden aikana vajaasta miljoonasta eurosta 2,5 miljoonaan euroa yhteensä 18 hävitettäväksi kasvintuhoojaksi määritellyn tuhoajan hävittämiskustannuksiin. Uusia hävitettäviä kasvintuhoojia, joiden hävittämisestä on maksettu korvauksia, on löydetty Suomesta samassa ajassa viisi. Esimerkiksi vuonna 2010 maksettiin pelkästään versopolteen hävittämiskustannuksia 0,9 miljoona euroa. Metsään kohdistuvista hävitettävistä kasvintuhoojista ei ole toistaiseksi korvauksia maksettu.

Suomessa kasvintuhoojakorvauksia maksetaan tällä hetkellä kokonaan kansallisena valtiontuen suuntaviivojen mukaisena tukena. Eläintautien ja ympäristövahinkojen varalta on olemassa yksityissektorin tarjoamia vakuutuksia, mutta ei kasvintuhoojavahinkojen varalta. Mahdollisuus vakuutusmaksujen ja rahastojen tukemiseen on ollut EU:n säädösten perusteella, mutta ainoastaan tuottajaorganisaation kautta sen jäsenille, kun vakuutus on otettu neuvoston asetuksen 1234/2007 mukaisesti sato-, eläintauti- ja kasvintuhoojavahinkojen varalta.

Valtion talousarviossa kasvinterveyskorvauksiin varattu arviomäärärahaa vuodelle 2011 oli 1,9 miljoonaa euroa. Valtion säästötoimien vuoksi kasvinterveyskorvauksiin varattua määrärahaa ollaan edelleen vähentämässä siten, että vuonna 2013 kasvinterveyskorvauksiin olisi käytettävissä 0,9 miljoonaa euroa, joka olisi kaksivuotinen siirtomääräraha.

Hallitusohjelman mukaisesti julkisen talouden kestävyys turvaamiseksi hallitus toteuttaa menojen ja tulojen sopeutustoimia. Säästöt ovat laaja-alaisia kohdentuen muun muassa maa- ja metsätalouden tukiin sekä elinkeinotukiin.

Toimijan korvausvelvollisuus

Kasvinterveyslain mukainen valtion korvausvastuu ei sulje pois toimijan vastuuta toiselle aiheutetusta vahingosta, jos toimija ei kasveja tai makroeliöitä ostaessaan tai myydessään ole ollut riittävän huolellinen ja varmistunut kyseisten tuotteiden terveydestä ja turvallisuudesta. Toimijoiden välisissä kauppasopimuksissa, kuten taimikaupassa ja biologisten torjuntaeliöiden kaupassa, toimijoiden tulisi nykyistä paremmin määritellä korvausvastuunsa virheellisen tuotteen aiheuttamista vahingoista. Sopimusvastuu perustuu osapuolten velvollisuuteen toimeenpanna sopimus virheettömästi ja sen mukaisena kuin se on heidän välillään solmittu. Toimijan korvausvelvollisuutta ja vahingonkärsineen oikeutta korvaukseen säädellään muun muassa vahingonkorvauslaissa sekä myyjän ja ostajan välistä kauppaa koskevassa kauppalaissa sekä oikeustoimilaisissa.

Laissa ympäristövahinkojen korvaamisesta omaksutun ankaran vastuun tavoitteena on saada saastuttaja maksamaan riippumatta siitä, onko saastuttaja pyrkinyt toimimaan niin hyvin ja luontoa säästävästi kuin mahdollista. Lain perustelujen mukaan ympäristön pilaantumisen voi ilmetä välittömästi elollisen tai elottoman omaisuuden vaurioitumisena ilman, että se olisi seurausta osoitetusta ilman, veden tai maaperän pilaantumisesta. Esimerkiksi metsää tuhoava tekijä on voinut kulkeutua ilman välityksellä, vaikka ilma sinänsä ei olisikaan pilaantunut. Perustelujen mukaan tällainen vahinko ehdotettiin korvattavaksi. Ympäristövahinkolaki ei kuitenkaan koske muun lain mukaan korvattavia vahinkoja. Siten ympäristövahinkolaki ei koske myöskään esimerkiksi vahingonkorvauslain mukaiseen tuottamukseen tai tahallisuuteen perustuvaa vastuuta vahingoista. Joissakin tilanteissa luontoon leviämään päässyt kasvintuhooja saattaisi kuitenkin aiheuttaa ympäristövahinkolain piiriin kuuluvan ympäristövahingon.

Biologisia torjuntaeliöitä koskeva lainsäädäntö ja käytäntö

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden käytöstä ei ole kansallista lainsäädäntöä. Luonnonsuojelu-

lain (1096/1996) 43 §:ssä säädetään vieraslajien leviämisen rajoittamisesta. Lain mukaan vierasperäisen eläinlajin, josta ei säädetä metsästys- tai kalastuslaissa, levittäminen Suomen luontoon on kielletty, jos on aihetta epäillä, että siitä voi syntyä pysyvä kanta. Kasvinsuojelulainlaissa (1563/2011) säädetään kasvinsuojeluaineiden hyväksymisestä ja turvallisuudesta sisältäen myös biologisessa torjunnassa käytetyt mikrobivalmisteet. Laki ei koske biologisessa torjunnassa käytettäviä selkärangattomia makroeliöitä eikä pölyttäjiä. Mehiläisten ja kimalaisten tuonnista ja sisämarkkinakaupasta säädetään eläintautien osalta maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 977/2006 eläintautien vastustamiseksi suoritettavista tarkastuksista Euroopan yhteisön sisämarkkinoilla. Asetus edellyttää muun muassa tuojien rekisteröitymisen, ennakoilmoituksen tuonnista, terveystodistusta, tuontiluettelon ylläpitoa ja tuontierän tarkastusta tilasta vastaavan toimesta. Kasvinterveysasetuksessa on rajoituksia mehiläisyhdyskuntien tuonnista EU:n sisämarkkinoilta tulipoltekasvitaudin leviämisen estämiseksi.

Suomessa biologisen torjunnan makroeliöitä käytetään erityisesti kasvihuoneviljelyssä, mutta jossain määrin myös avomaalla. Monia biologisia torjuntaeliöitä voidaan käyttää myös kodin huonekasveilla, parvekkeella, viherhuoneessa tai pienessäkin kasvihuoneessa. Marjan- ja vihannesviljelyn siirtyminen tulevaisuudessa yhä enemmän katettuun viljelyyn kasihuoneissa lisää biologisen torjunnan kysyntää. Myös taimitarhatuotannossa sekä puutarha- että metsäsektoreilla esiintyy tarvetta biologisen torjunnan kehittämiseen. Torjunta-aineiden kestävä käytön direktiivi (2009/128/EY) edellyttää integroidun torjunnan harjoittamista vuodesta 2014, mikä tulee entisestään lisäämään biologisten torjuntaeliöiden käyttöä Suomessa. Suomessa on tällä hetkellä alle 10 yritystä, jotka välittävät ulkomaisia biologisia torjuntaeliöitä ja pölyttäjiä tai tuottavat torjuntaeliöitä itse. Pölyttäjiä käytetään marjan- ja tomaatintuotannossa. Kaupallisesti myydään kontukimalaista (*Bombus terrestris*), joka on Suomessa luonnonvarainen maan eteläosissa esiintyvä laji. Sitä tuodaan myös ulkomailta.

Suomessa on esimerkki *Nesidiocoris tenuis* -luteen aiheuttamasta vahingosta Pohjanmaan kasvihuonekeskittymässä syksyllä 2008. Lude saapui Suomeen todennäköisimmin kontaminaationa biologisessa torjunnassa käytössä olevien *Macrolophus*-lähetysten mukana. Muualla Euroopassa harlekiinileppäpölkön (*Harmonia axyridis*) ja kontukimalaisen on todettu syrjäyttävän luonnonvaraisia vastaavia eliöitä. Kontukimalainen on viime vuosina yleistynyt huomattavassa määrin Suomen etelärannikolla, erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta kotoperäisten lähilajien, lähinnä mantukimalaisen (*Bombus lucorum*) ja sen sukulaislajien syrjäyttämistä ei ole tutkimustietoa.

2.2 EU:n lainsäädäntö ja kansainvälinen kehitys

EU:n korvausjärjestelmä kasvintuhoojien aiheuttamista vahingoista

Solidaarisuusrahasto

EU:n osallistumisesta kasvintuhoojista aiheutuvien kustannusten korvaukseen säädetään kasvinterveysdirektiivissä. EU:n varoista ei myönnetä korvauksia suoraan toimijoille, vaan rahoitus maksetaan jäsenvaltiolle. Jäsenvaltiot voivat hakea yhteisön niin kutsutun solidaarisuuskorvausten kautta rahoitusta julkisista varoista maksettuihin korvauksiin kaikkien kaupankäynnin mukana leviävien vaarallisten kasvintuhoojien ja niiden hävittämiseksi toteutettujen toimien osalta. Alaraja haettaville kustannuksille on 25 000 euroa ja korvausta on haettava viimeistään sen kalenterivuoden loppuun mennessä, jolloin kasvintuhooja löydettiin. Jäsenmaan hakemukseen on liitettävä yksityiskohtaista tietoa saastunnan alkuperästä ja toimista, joita on toteutettu tai toteutetaan sekä saadut tulokset. Lisäksi on annettava tieto aiheutuneista tai arvioituista kustannuksista sekä julkisista varoista korvattava osuus.

Kasvinterveysdirektiivin artiklassa 23 on mainittu ne toimet, joista korvausta voidaan myöntää sekä maksettavan korvauksen osuus aiheutuneista kustannuksista. Korvauksia voidaan myöntää muun muassa kasvien tai kasvituotteiden tuhoamisesta, desinfioinnista,

tuholaistorjunnasta, steriloinnista, puhdistuksesta tai mistä tahansa muusta viranomaisten suorittamasta tai viranomaisten vaatimukselta suoritettua käsittelystä. Ansionmenetyksiin liittyviä tappioita ei kuitenkaan korvata. Korvauksia myönnetään yleensä kahdelle vuodelle noin 50 prosenttia aiheutuneista hyväksytyistä kustannuksista. Määräaika voidaan pidentää hakemuksesta, jolloin myös korvauksen taso laskee. Solidaarisuuskorvauksista ei myönnetä kasvintuhoojien luonnollisesta leviämisestä aiheutuneisiin vahinkojen korvauksiin, eikä tuhoutusta kasvimateriaalista aiheutuvia menetyksiä korvata.

Korvaukset on maksettu yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) budjetista. EU on vuosina 2001—2009 myöntänyt Portugalille korvausta mäntyankeröisen torjunnasta noin 20 miljoonaa euroa ja vuonna 2009 Espanjalle noin 1,5 miljoonaa euroa. Parhaillaan EU:n komissio valmistelee uutta kasvinterveysäädöstä. Myös solidaarisuusrahaston myöntöperusteita voidaan uudistuksessa muuttaa.

Vakuutukset

EU:n jäsenvaltioilla on ollut mahdollisuus myöntää erityistukea viljelijöille sato-, eläin- ja kasvitauteihin sekä ympäristövahinkoihin liittyvien sijoitusrahastojen kautta nykyisin neuvoston asetuksen 73/2009 (tilatukiasetuksen) artikloihin 68—71 perustuen. Tämän lisäksi on ollut mahdollista tukea kokonaan kansallisesti epäsuotuisten sääolojen aiheuttamien vahinkojen korvaamista ja eläin- ja kasvitauteiden sekä tuholaisien aiheuttamien tuhojen estämistä ja korvaamista sekä vakuutusten ottamista komission asetuksen 1857/2006 nojalla. Tuki vakuutusmaksuihin tulee maksaa suoraan viljelijälle ja se voi olla enintään 65 prosenttia vakuutusmaksusta. Tuen ehtona on muun muassa, että tukea voidaan maksaa vain, jos menetys on yli 30 prosenttia edellisellä tuotantokaudella saadusta keskimääräisestä määrästä ja että viranomaisen tunnistaa menetyksen.

Rahastot

Tuki eläin-, kasvitauti- ja ympäristövahinkojen korvaamista varten perustettuihin keskinäisiin rahastoihin on enintään 65 prosenttia kustannuksista. Tukea voidaan maksaa rahaston perustamisesta kolmen vuoden aikana alenevasti ja korvata rahastoon sieltä maksettuja korvauksia sekä maksaa rahaston ottamien lainojen korkoja. Jäsenmaan tulee muun muassa hyväksyä rahasto lainsäädäntönsä nojalla, määrittää rahastojen muodostamiseen ja hallinointiin liittyvät säännöt, erityisesti koskien tuen maksamista viljelijöille kriisin tapahtuessa.

Korvausjärjestelmät EU:n jäsenvaltioissa

EU:n jäsenvaltioissa kansallisesti maksettavia korvausjärjestelmiä ei Suomen korvausjärjestelmän laajuisesti ole käytössä. Käytännöt vaihtelevat kuitenkin eri maissa. Ruotsissa kasvinterveyskorvauksia on mahdollista maksaa, mutta korvauksia ei ole maksettu vuoden 1995 jälkeen. Puolassa on maksettu korvauksia täysimääräisesti tietyille kasvintuhoojille kuten perunan rengasmädälle. Myös Virossa korvaus on täysimääräinen, mutta ainoastaan kahdelle tuhojalle (*Clavibacter michiganensis*, *Erwinia amylovora*). Saksassa ei makseta viljelijöille korvauksia kasvintuhoojien aiheuttamista tuhoista.

Belgiassa, Espanjalla, Latviassa, Liettualla, Portugalilla, Puolalla, ja Unkarilla on valtion budjettiin perustuva korvausjärjestelmä. Lisäksi Iso-Britanniassa ja Tanskalla on lainsäädännössään siihen mahdollisuus, mutta sitä ei ole käytetty. Liettua ja Unkari maksavat kuitenkin vain osan syntyneistä kustannuksista, eli toimijoilla on valtion varoin kustannettavissa korvausjärjestelmissä omavastuuosuus. Lisäksi esimerkiksi Belgian, Latvian, Liettuan, Portugalin, Puolan, ja Unkarin korvausjärjestelmät kattavat vain tietyt kasvintuhoojat. Belgiassa, Hollannissa, Italiassa, Itävallassa, Ranskassa, Tanskalla ja Unkarilla on erilaisia rahasto- ja vakuutusjärjestelmiä kasvintuhoojien haittojen korvaamiseksi.

Taulukko 1. Euroopassa käytössä olevia järjestelmiä, joista korvataan kasvintuhoojien aiheuttamia vahinkoja.

Maa	Järjestelmä	Järjestelmän piirissä olevat lajit
Belgia	Solidaarisuusrahasto perunantuottajille. Korvataan suorat kustannukset perunan tuhoamisesta ei kuitenkaan ansionmenetyksiä ja kustannukset, joita tulee perunan käsittelystä karanteenissa. Pakollinen maksu 20e/ha (siemenperuna) ja 10e/ha (varastoperuna). Jos reservin koko ylittää 1,5 miljoonaa euroon, maksut lakkaavat väliaikaisesti. Ad hoc valtion korvaukset.	<i>Ralstonia solanacearum</i> , <i>Clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i> , <i>Meloidogyne chitwoodi</i> gelden et al, <i>Meloidogyne fallax</i> karssen, <i>Synchytrium endobioticum</i> smith ja <i>potato spindle tuber viroid</i> . <i>Clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i> , <i>Synchytrium endobioticum</i> smith
Espanja	Julkinen korvausjärjestelmä, joka rahoitetaan valtion budjetista.	Direktiivin 2000/29 liitteiden 1 ja 2 kasvintuhoojat.
Hollanti	Potatopol-vakuutusjärjestelmä, Pieni korvausrahasto sipulikasvien (tulppaani ja narsissi) tuottajille. Tuottajat maksavat maksun, ja vuoden lopussa katsotaan, onko kerätty summa riittävä korvaamaan kustannukset vai tarvitaanko ylimääräistä maksua. Maksu on nykyisellään 4,53 e/100m ² .	
Irlanti	Tavallisesti tuottajat maksavat kustannukset. Joitain rajoittuneita tapauksia, joissa DAFF on avustanut materiaalin hävittämisessä, esim. perunan tumman rengasmädän suhteen 2007 sekä joissakin tammen äkkikuolema (<i>Phytophthora ramorum</i>) tapauksissa.	
Iso-Britannia	Kasvinterveyslainsäädännössä on mahdollisuus korvauksiin, mutta sitä ei ole käytetty.	
Italia	Useita vakuutusjärjestelmiä kasvitautien varalta (mm. single risk, multiperil, combined risks, jossa voi valita useampia vaaroja single risks –listalta).	
Itävalta	Vakuutus, joka kattaa monia vahinkoja, mm. kasvintuhoojat.	
Kreikka	Ei tukijärjestelmää.	
Latvia	Julkinen järjestelmä.	<i>Erwinia amylovora</i> .
Liettua	Julkinen korvausjärjestelmä. Valtio korvaa enimmäkseen 90 % hävitetyn kasvimateriaalin arvosta. Tähän käytettävissä oleva budjetti pieneni yli 70 % vuoteen 2010.	<i>Clavibacter</i> , <i>Erwinia amylovora</i> , <i>Globodera pallida</i> , <i>Ditylenchus destructor</i> , <i>Synchytrium endobioticum</i> , <i>Ralstonia solanacearum</i> , <i>Plum pox virus</i> , <i>Sharka</i>
Portugali	Julkinen järjestelmä, joka kustannetaan valtion budjetista.	<i>Citrus tristeza virus</i> , <i>Ralstonia solanacearum</i> , <i>Erwinia amylovora</i> .
Puola	Julkinen järjestelmä, joka kustannetaan valtion budjetista.	<i>Xanthomonas campestris</i> pv, <i>Phaseoli clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonius</i> ,

		<i>Synchytrium endobioticum</i> , <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> .
Ranska	Kansallinen solidaarisuusrahasto. Perunoille korvaa enimmillään 2/3 80 %:sta vahinkoja. Mukaan haluavien tuottajien tulee maksaa maksu. Jos esiintymiä, rahasto pyytää valtion apua.	Siemenperunalla <i>Pseudomonas solanacearum</i> , <i>Clavibacter michiganensis</i> ; Maissilla <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> . Kehitteillä Plum pox virus
Ruotsi	Kasvinterveyslainsäädännössä on mahdollisuus korvauksiin, mutta sitä ei ole käytetty sitten vuoden 1995.	
Tanska	Kasvinterveyslainsäädännössä on mahdollisuus korvauksiin, mutta sitä ei käytetä. Kartoffelafgiftsfonden-rahasto.	<i>Clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i> , <i>Ralstonia solanacearum</i>
	Vapaaehtoinen itsenäinen vakuutusjärjestelmä, jota hallinnoi ryhmä vakuutusyhtiöitä.	
Unkari	Julkinen korvausjärjestelmä, joka rahoitetaan valtion budjetista. Korvaus ei voi ylittää 70–90% kustannuksista (vaihtelua kustannuksittain). Vakuutusjärjestelmä (all-risk insurance), jossa hyönteiset on yksi katettu riski.	Peruna: <i>Ralstonia</i> , <i>Clavibacter</i> , <i>Stolbur</i> ; Luumu: <i>Xanthomonas arabicola</i> pv <i>pruni</i> .

Biologisia torjuntaeliöitä koskeva lainsäädäntö EU:ssa ja muissa maissa sekä kansainvälinen kehitys

Euroopan yhteisössä ei ole harmonisoitua lainsäädäntöä biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien eliöiden turvalliselle käytölle. Useissa maissa on kansallisia säädöksiä niiden käytölle. Eri maat ovat lähestyneet asiaa kuitenkin eri näkökulmista, sillä joissain maissa biologisista torjuntaeliöistä säädetään kasvinsuojelulainlaissa kun taas toisissa kasvinterveys- tai luonnonsuojelulainlaissa. Missään maassa ei ole varsinaista erityislakia biologisille torjuntaeliöille vaan useimmiten asia on ratkaistu kahden lain yhteistoiminnalla.

International Biocontrol Manufactures Association (IBMA) kanta biologisessa torjunnassa käytettyjen makroeliöiden osalta on, että ne perustuisivat Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön EPPO:n standardeihin. Tällä tavalla EU:n jäsenmaissa voitaisiin varmistaa yhdenmukaiset käytännöt huolimatta siitä, että EU:ssa ei ole harmonisoitua säädöksiä biologisessa torjunnassa käytettävien makroeliöiden turvalliselle käytölle. IBMA pitää lisäksi tärkeänä, että

arviointiprosessi on sujuva, niiden käsittelyajat kohtuullisia ja että kieltävän päätöksen saaneet hakemukset perustellaan.

Iso-Britannian "Wildlife and Countryside Act" kieltää minkä tahansa vierasperäisen eläimen levittämisen luontoon. Maan maatalous-, kalastus- ja ruokaministeriölle on annettu kuitenkin valtuudet myöntää lupia vierasperäisten eläinlajien levittämiseksi tiettyyn käyttötarkoitukseen, esimerkiksi biologiseen torjuntaan. Lupa myönnetään riskinarvioinnin perusteella määräajaksi, jonka jälkeen se voidaan uusida tai toimija voi pyytää viranomaisista ehdottamaan lajia EPPO:n ylläpitämälle positiiviselle (EPPO standardi PM 6/3 *List of biological control agents widely used in the EPPO region*). Hyväksynnän voimassaoloaika vaihtelee.

Ruotsissa makroeliöiden (ankeroiset, hyönteiset, hämähäkit) käytöstä kasvinsuojelulainneena säädetään ympäristölaissa (Miljöbalk SFS 1998:808). Vierasperäiset torjuntaeliöt läpikäyvät ekologisen riskinarvioinnin. Alkuperäisiä lajeja ei arvioida. Trooppisten ja subtrooppisten lajien ei ajatella säilyvän hengissä Ruotsin talvessa, joten ne ovat sallittuja ekologisen riskin näkökulmasta. Hyväksyntä on voimassa 10 vuotta. Norjassa biologisessa

torjunnassa käytettävät makroeliöt hyväksytään kuten kasvinsuojeluaineet ja mikrobit. Hyväksymisen edellytyksenä on, etteivät ne aiheuta haittaa terveydelle tai ympäristölle ja että ne ovat tehokkaita. Makroeliöt käyvät läpi riskiarvioinnin sekä tehokkuustestauksen. Hyväksyntä on voimassa viisi vuotta.

Monien kansainvälisten sopimusten puitteissa käsitellään eksoottisten lajien leviämisen estämistä uusille alueille. Pää tarkoituksena on estää sellaisten haitallisten organismien leviäminen, jotka aiheuttavat haittaa ihmisen terveydelle, kasvinterveydelle tai uhkaavat biodiversiteetin säilymistä. Kansainvälinen kasvinsuojelun yleissopimus (IPPC) ja biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (CBD) koskevat biologisia torjuntaeliöitä. IPPC on laatinut biologisia torjuntaeliöitä koskevan standardin ISPM3 sekä uudistanut riskinarviointia koskevan standardin ISPM11 kattamaan myös riskin muulle kuin maatalousympäristölle. ISPM3 standardia ei ole koskaan täysin toimeenpantu Euroopassa. EPPO toimeenpanee osaltaan IPPC:n standardeja sisällyttämällä niiden vaatimuksia omiin standardeihinsa. EPPO on valmistanut kolme biologisia torjuntaeliöitä koskevaa standardia.

2.3 Nykytilan arviointi

Kasvintuhoojakorvaukset

Toimintaympäristön muuttuminen olennaisesti siitä, kun kasvintuhoojavahinkojen korvausjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1925, edellyttää korvausjärjestelmän uudelleenarviointia. Valtiontalouden nykytila edellyttää myös korvausjärjestelmään muutoksia.

Nykyjärjestelmässä korvaukset perustuvat aiheutuneisiin menetyksiin, mikä ei parhaalla mahdollisella tavalla kannusta vähentämään menetyksiä. Nykykäytäntö ei myöskään ota huomioon eri tilojen, tuotantomuotojen, tuotantokäytäntöjen ja alueiden välisiä eroja kasvintuhoojariskin tuottamisessa. Kaikkia tiloja samalla riskioletuksella kohteleva järjestelmä ei todennäköisesti ole kustannustehokas. Riskiperusteisuuden puuttuminen on osittain tuotannon rakennetta muokkaava ongelma, sillä nykytuotoinen järjestelmä voi tukea suuren kasvintuhoojariskin alueiden

tuotantoa pienen riskin alueiden kustannuksella ja voi siten keskittää tuotantoa liiaksi suuren riskin alueille.

Nykyinen järjestelmä on puutteellinen erityisesti kolmen seikan suhteen: 1) järjestelmä ei korvaa ennaltaehkäisystä aiheutuneita kustannuksia eikä muutoinkaan erityisesti kannusta kasvintuhoojien ennaltaehkäisyyn, vaikka se on monissa tapauksissa kustannustehokkain riskinhallintakeino, 2) järjestelmä ei riittävässä määrin tai lainkaan huomioi tiloille kohdistuvia kannustimia, ja 3) järjestelmä ei ota millään tavalla huomioon tilojen välisiä eroja kasvintuhoojariskissä. Järjestelmä, joka ei huomioi näitä kolmea seikkaa, on todennäköisesti tehoton. Toimivan kustannusjakojärjestelmän tulisi siirtää tehokkaasti riskiä, korvata vahinkoja sekä tarjota tuottajille kannusteita ylläpitää bioturvallisuutta ja havaita kasvintuhoojat ajoissa.

Toimijoilta edellytetään myös huolellisuutta elinkeinotoiminnassaan. Kasvintuotantoviljelijät harjoittavat toimintaa, johon sisältyy muun muassa kaupallisia ja ilmastollisia riskejä. Tuottajina he voivat varautua siihen, että hävitettävät tai torjuttavat kasvintuhoojat voivat milloin tahansa levitä tuotantoon ja aiheuttaa sille vahinkoa. Kyseinen riski on kasvien viljely- ja myyntitoiminnalle ominainen ja se on yleensä luonnontapahtuman seuraus kasvintuhoojien osalta. Kasvinterveyttä edistävä toiminta kuuluu toimijan velvollisuuksiin. Maahantuojien ja muiden toimijoiden tuleekin ottaa vastuuta vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estämisestä varmistumalla kasvien tai kasvituotteiden alkuperästä ja terveydestä ja näin välttää riskialttiista kohteista peräisin olevien kasvien käyttöä sekä käyttää ensisijaisesti tutkitusti tervettä taimiaineistoa

Nykytilanteen hyvänä puolena voidaan pitää järjestelmän tuottamaa turvaverkkoa tuottajille, koska periaatteessa kaikki hävitettävistä kasvintuhoojista aiheutuvat kustannukset korvataan. Esimerkiksi mäntyankeroisen hävittäminen voi merkitä sitä, että metsää pidetään erittäin pitkä aika, jopa 15 vuotta, puuttomana eikä metsän osalta yleensä ole vaihtoehtoja käyttötarkoitusta. Tämän vuoksi yhteiskunnan osallistuminen metsässä kasvaville puille aiheutuneiden vahinkojen

korvaaminen olisi jatkossakin tarpeellista entiseen tapaan.

Kasvintuhoojat eivät pääosin ole uhka ihmisten terveydelle. Siltä osin valtion osallistuminen ei ole välttämätöntä. Toisaalta jotkin lajit voivat olla uhka kotoperäisille lajeille, joiden suojeleminen on osaltaan yhteiskunnan vastuulla.

Hävitettäviä kasvintuhoojia esiintyy Suomessa enemmän kuin 10 vuotta sitten. Korvausmenettelyn muuttamisella ei välttämättä ole vaikutuksia tuhoajatilanteeseen. Toiminnanharjoittajan on kuitenkin EU:n kasvinterveysäädösten pakottamana hävitettävä nämä kasvintuhoojat siitakin huolimatta, että hävittämisestä ei enää maksettaisi valtion varoista korvauksia.

Vakuutukset ja rahastot

Viime aikoina erityisesti eläintautisektorilla on alettu valmistella erilaisia kustannustenjakojärjestelmiä, joiden avulla eläintautien kustannuksia jaettaisiin entistä enemmän tuottajien ja elinkeinon sekä valtion välillä. Nämä järjestelmät voivat perustua esimerkiksi vakuutuksiin tai rahastoihin. Ajattelu on levinnyt myös kasvinterveyssektorille, mutta järjestelmiä ei vielä ole käytössä Suomessa.

Vakuutus- ja rahastomalliin sisältyy useita haasteita. Tilamäärä joillain tietyillä aloilla voi olla melko alhainen. Jos potentiaalisia osallistujia olisi hyvin vähän, vakuutus tai rahasto tuskin toimisi. Monet yksittäiset kasvilajit tai -lajikkeet ovat vain pieni osa yrityksen toimintaa, ja ne voidaan korvata toisella kasvilla. Lisäksi tilan tuloista pitää riittävän suuren osan tulla tuotannon perusteella, jotta tuotantoa kannattaa vakuuttaa.

Biologiset torjuntaeliöt

Huoli biologisten torjuntaeliöiden eli hyötyeliöiden mahdollisesti aiheuttamista ympäristöriskeistä on lisääntynyt. Tämä johtuu siitä, että viimeisten vuosikymmenten aikana viljelijöiden kiinnostus biologiseen torjuntaan on lisääntynyt, erityisesti kasvihuone- tuotannossa ja muissa katetuissa viljelymuodoissa. Lisääntynyt huoli elintarviketurvallisuudesta on tiukentanut kasvinsuojeluainejäämiä ja elintarvikkeiden laatua koske-

via säännöksiä, mikä on edistänyt ekemiallisten kasvinsuojelumenetelmien käyttöä. Eurooppa on kaupallisen biologisen torjunnan markkinajohtaja. Euroopassa on laajassa ja kaupallisessa käytössä noin 90 biologisen torjunnan lajia. Eksoottisten, ei-luonnonvaraisten biologisten torjuntaeliöiden kuljettaminen ympäri maailmaa ja käytön lisääntyminen saattaa lisätä ympäristöriskejä, koska torjuntaeliöitä eivät välttämättä aina käsittele asiantuntevat henkilöt, käytettävien lajien ja tuotteiden määrä lisääntyy sekä internet mahdollistaa sopivien tuotteiden helpomman löytämisen.

Biologisen torjunnan avulla voidaan vähentää kasvinsuojeluaineiden käyttöä ja pölytyksen avulla varmistaa sato. Niiden käyttöön sisältyy kuitenkin myös vaaroja. Esimerkiksi biologisessa torjunnassa käytettävä eliö voi käyttäytyä Suomen ilmastossa kasvintuhoojan tavoin tai pölytyksessä käytettävästä eliöstä voi tulla haitallinen vieraslaji. Toisaalta biologisen torjunnan käyttöä tulisi edistää, koska se on kasvinsuojeluaineisiin verrattuna turvallisempaa ja luonnonmukaisempaa. Nykytilanne, jossa näistä eliöistä ei säädetä lainkaan, on osoittanut huonoksi, sillä Suomeen on päässyt leviämään Suomen olosuhteissa kasvintuhoojan tavoin käyttäytyvä lude, josta on äärimmäisen hankalaa päästä eroon kasvihuone- tuotannossa ilman viljelyn keskeytyksiä. Jos taas biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä säädeltäisiin hyvin raskain lupa- ja riskinarviointimenettelyin, aiheuttaisi se helposti niiden käytön vähentymisen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on säilyttää tai parantaa voimassa olevan lain tavoitteiden mukaisesti nykyinen hyvä kasvinterveyden tila Suomessa kustannustehokkaasti siten, että kasvintuotannon riskinhallinnasta vastaavat sekä toimijat että yhteiskunta. Tavoitteena on kannustaa toimijoita kasvintuhoojien ennaltaehkäisyyn ja kannustaa toimijoita varmistamaan toimijoiden välisessä kaupassa ostet-

tavien tuotteiden terveys. Korvausjärjestelmän muuttamista puoltavat valtionloudelliset syyt, tarve yksinkertaistaa korvausmenettelyä sekä yleinen periaate, jonka mukaan vastuu omaisuudesta ja varautumisesta sille aiheutuviin vahinkoihin on ensisijaisesti toimijalla itsellään.

Lisäksi esityksen tavoitteena on luoda menettelytavat, joiden avulla biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettäviä makroeliöitä voidaan käyttää niin, että ne eivät aiheuta kohtuutonta haittaa. Tavoitteena on, että menettelytavat olisivat sellaisia, että ne edistävät biologisen torjunnan ja pölytyksen käyttöä ja mahdollistavat nopean reagoinnin, jos eliö osoittautuu myöhemmin haitalliseksi.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Korvausjärjestelmä

Korvausjärjestelmän vaihtoehtona olisi korvausten jakaminen valtion ja toimijoiden kesken tai korvausten lopettaminen kokonaan. Vaihtoehtona olisi myös kehittää vakuutus- ja rahastomalleja, joissa kasvinterveyskorvauksia maksetaan. Oikeudellista riskinhallintaa voidaan tehdä sellaisten sopimusehtojen avulla, jotka rajaavat toimijan vastuuta sopimuskumppaneihin nähden. Toimija voi varautua korvausvastuutilanteisiin vaatimalla tuotteiden toimittajilta laatu- ja siirtämällä korvausvastuuta sopimuksin näille toimittajille. Vahinkojen syntymistä vähentää tehokkaasti ennaltaehkäisevyys.

Huolimatta siitä, että korvauksia ei maksettaisi, toimijan on edelleen kasvinterveysdirektiivin nojalla tehtävä kasvintuhoojan hävittämistoimenpiteet torjuntasuunnitelman mukaisesti.

Vaihtoehtona nykyiselle mallille olisi myös korvausten rajaaminen ainoastaan tietyille vaarallisille kasvintuhoojille. Kun uusia hävitettäviä kasvintuhoojia kuitenkin löydetään Suomessa vuosittain ja kasvintuhoojat, joista korvauksia on viime vuosina maksettu, ovat vaihtuvia, olisi etukäteen laadittavien tuhoajalistojen laatimien varsin työlästä ja hankalaa.

Vaihtoehtona olisi esimerkiksi korvausten puolittaminen, jolloin vastuu hävittämisestä

jakautuisi valtion ja toiminnanharjoittajien välillä. Kustannusten jakaminen lisäisi toiminnanharjoittajan omavalvontavelvollisuutta ja olettavasti myös käytettävän lisäaineiston laatu paranisi, kun riski hävittämiskustannuksista koituisi myös toiminnanharjoittajan itsensä maksettavaksi. Viranomaisen osallistumisen hävittämiskustannuksiin oletetaan myös parantavan hävittämistyön laatua. Korvausten aiheuttama hallinnollinen taakka ei nykyisestä vähenisi.

Jos lakia muutettaisiin siten, että korvauksia ei maksettaisi lainkaan, voisi se tietyissä tapauksissa aiheuttaa kohtuutonta haittaa koko yhteiskunnalle. Esimerkiksi versopolte voisi aiheuttaa Suomessa taimitarhoille merkittävät koko yhteiskuntaan vaikuttavat vahingot. Samoin Pohjanmaan kasvihuonekäsittymään joidenkin virusten tai viroidien aiheuttamat tuhot voisivat olla kohtalokkaita koko elinkeinolle. Vaihtoehtona olisi myös rajata valtion korvausvastuu poikkeuksellisiin tilanteisiin.

Osassa jäsenvaltioita on jo nyt käytössä vakuutus- ja rahastomalleja, joissa kasvinterveyskorvauksia maksetaan. Tuottajille olisi saatava tarjolle erityyppisiä vakuutustuotteita. Myös tuottajajärjestöt tai alan muut etujärjestöt voisivat ottaa ryhmävakuutuksia jäsentensä puolesta ja periä kustannuksen esimerkiksi jäsenmaksussa. Rahasto perustettaisiin tuottajilta kerätyillä maksuilla, jotka voitaisiin olla pakollisia tai vapaaehtoisia.

Kansallisen riskiarviointityön kehittäminen ja laajentaminen edesauttaisi ennaltaehkäisevästi kasvintuhoojien esiintymistä ja laajentumista Suomessa, samoin neuvonnan kohdentaminen kasvintuhoojien ennaltaehkäiseviin toimiin ja toimijoiden riskinhallintakyvyn kehittämiseen. Toimijan oletetaan tuntevan omat riskinsä parhaiten, jolloin hän myös osaa ehkäistä vahinkojen syntymistä. Riskinhallintaa kehittämällä ja laadunvarmistuksella voidaan toimijoiden välisessä kaupassa vähentää kasvintuhoojien leviämisen ja makroeliöiden aiheuttamia riskejä. Oikeudellista riskien torjuntaa olisi varautuminen korvausvastuutilanteisiin vaatimalla tuotteiden toimittajilta laatu- ja siirtämällä korvausvastuuta virheellisistä tuotteista sopimuksin näille toimittajille

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävät makroeliöt

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden osalta vaihtoehtona on säilyttää nykytilanne tai säädellä niiden käytöstä. Nykytilan säilyttäminen tarkoittaisi sitä, että biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden tuontia ja sisämarkkinakauppaa säädeltäisiin vain eläintautien ja tulipoltekasvitaudin osalta. Luonnonsuojelulain vieraslajeja koskevan 43 pykälän mukaan niiden luontoon levittäminen olisi kielletty, jos olisi syytä epäillä, että niistä voi muodostua pysyvä kanta. Millään viranomaisella ei kuitenkaan olisi tietoa siitä, millaisia biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettäviä makroeliöitä Suomessa käytettäisiin, eikä mahdollisuutta kieltää niiden käyttöä silloin, kun ne aiheuttavat haittaa muussa kuin luonnonympäristössä.

Säätelyn yhtenä vaihtoehtona olisi säätää biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden käytöstä, tuonnista ja markkinoinnista siten, että kaikki käytettävät eliöt vaatisivat hyväksymismenettelyn ja hyväksymisen edellytyksenä olisi tieteellisen riskinarvioinnin avulla todettu turvallisuus, eli kasvinsuojeluaineisiin verrattavissa oleva hyväksymismenettely. Tällainen menettely olisi kuitenkin raskas, eikä se siten parhaalla mahdollisella tavalla edistäisi kyseisten makroeliöiden käyttöä. Menettely ei huomioisi lainkaan sitä, että Suomessa on käytetty kyseessä olevia makroeliöitä jo kymmenien vuosien ajan ilman mitään ongelmia, poikkeuksena kuitenkin *Nesidiorus* -luteen aiheuttamat ongelmat vuonna 2008.

Toisena vaihtoehtona olisi säätää biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden käytöstä, tuonnista ja markkinoinnista siten, että hyödynnettäisiin biologisessa torjunnassa käytettävien makroeliöiden osalta EPPO:n standardia PM 6/3 List of biological control agents widely used in the EPPO region. Kyseisessä standardissa on listattu Euroopan ja Välimeren alueella käytössä olevia biologisen torjunnan makroeliöitä, joiden käytössä ei ole ilmennyt ongelmia. Tällaisten lajien osalta voitaisiin käyttää ilmoitusmenettelyä hyväksymisen sijaan, jolloin menettelyistä tulisi kevyempiä.

Tässä vaihtoehdossa olisi kuitenkin syytä säätää viranomaiselle mahdollisuus nopeaan reagointiin, jos makroeliön todettaisiin aiheuttavan haittaa tai olisi syytä olettaa sen aiheuttavan haittaa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Ehdotuksen mukaan valtion varoista voitaisiin osittain tai kokonaan korvata toimijoille kasvintuhoojan hävittämiseksi annetun torjuntapäätöksen perusteella suoritetuista hävittämistoimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia, jos kasvintuotannolle aiheutuisi torjuntapäätöksen toteuttamisesta poikkeuksellisen suuret vahingot. Sen sijaan taloudellinen vahinko, joka aiheutuu siitä, että kasvintuhooja on aiheuttanut vahinkoa, olisi maa- ja puutarhataloudessa sen kannettava, jota vahinko on kohdannut.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kasvinterveyslain 3 §:ään uusi kohta 13, jossa määriteltäisiin biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävät makroeliöt sekä uusi 2 a luku biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä. Esityksessä ehdotetaan, että Suomen alkuperäisten ja EPPO:n standardin PM 6/3 listalla olevien lajien osalta riittäisi toimijan ilmoitus lajin käytöstä ja käyttökohteesta. Sellaiselle vierasperäiselle lajille, joka ei ole listattu kyseiselle EPPO:n listalle ehdotetaan lupamenettelyä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Valtiontalouden tilanteen vuoksi valtion talousarviossa tehdyt kasvinterveyskorvauksia koskevat leikkaukset edellyttävät lainmuutosta. Valtion talousarviossa vuodelle 2013 kasvinterveyskorvauksiin olisi käytettävissä noin 0,9 miljoonaa euroa, kun vastaavasti vuonna 2011 korvauksiin oli käytettävissä 1,9 miljoonaa euroa. Maksetut korvaukset ovat viimeisen 10 vuoden aikana pääsääntöisesti ylittäneet miljoonan euron tason. Ilmastomuutoksen sekä lisääntyvien kauppavirtojen ja ihmisten liikkuvuuden lisääntymisen on arvioitu lisäävän kasvintuhoojien esiintymisiä ja niiden aiheuttamia taloudellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia vahinkoja. Laki-

muutos liittyy budjettimomenttiin 30.30.41 Eräät korvaukset. Määrärahan mitoituksessa on hallitusohjelman säästönä otettu huomioon yhteensä yksi miljoona euroa vuosina 2012 ja 2013, eli 0,5 miljoonaa euroa kumpanakin vuonna. Toimintaympäristön muuttuminen olennaisesti siitä, kun kasvintuhovajahinkojen korvausjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1925, edellyttää korvausjärjestelmän uudelleenarviointia. Korvausjärjestelmän muuttamista puoltavat valtiontaloudelliset syyt, tarve yksinkertaistaa korvaus-

menettelyä sekä toimijan oman huolellisuuden ja vastuun korostaminen kasvinterveyttä edistävässä toiminnassa.

Kasvinterveyskorvauksiin on käytetty vuosittain valtion varoja viimeisen 10 vuoden aikana vajaasta miljoonasta eurosta 2,5 miljoonan euroa yhteensä 18 erilaisen hävitettäväksi tai torjuttavaksi kasvintuhoojaksi määritellyn tuhoajan hävittämiskustannuksiin. Uusia kasvintuhoojia, joiden hävittämisestä on maksettu korvauksia, on samassa ajassa löydetty Suomesta viisi.

Taulukko 2. Valtion talousarvion kasvintuhoojien torjuntaa koskevalta momentilla 30.30.41 (arviomääräraha) vuosina 2001—2011 maksetut korvaukset.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Perunan vaalea rengasmätä	1549734	862054	845555	582843	695443	790110	873015	589386	714020	348439	343551
Etelänjauhiainen	47025	4623	33520	9093	50464	31154	135882	154427	199362	266351	95964
Koloradonkuoriainen	1850	25265	31093	15021	4589	2106	792	204	55	82	14069
Palsamin kuoliolaikkuvirus	35567	255	25543	27263	45563	2871	1334	88883	727	0	
Tomaatin pronssi-laikkuvirus	572	72292	0	1780	0	0	15909	1401	10366	21878	21348
Krysanteemin suonimiinaajakärpänen	5466	261374	173434	13051	3950	0	729	347003	232088	9815	
Mansikan mustalaikku	29490	63142	111380	51191	199997	56730	83597	28636	95213	15132	12612
Pepinon mosaiikkivirus	178177	125609	634439	25402	0	0	0	0	0	0	
Krysanteemin valko-ruoste	52643	32966	0	0	0	0	0	916	18607	0	
Floridankärpänen	0	14718	0	0	0	0	0	0	41003	54828	343
Versopolte	0	0	0	144305	120976	0	1506	9350	33649	927031	75027
Perunan sukkulamukulaviroidi	0	0	0	0	0	0	0	246082	1200506	12814	
Zucchini yellow mosaic virus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21427	21851
Chrysanthemum stunt viroid	0	0	0	0	0	0	0	0	827	0	
Spodoptera littoralis -yökkönen	0	0	0	0	0	0	0	679	0	0	
Tomato apical stunt viroid	0	0	0	0	0	0	0	0	254	0	
Tomato chlorotic dwarf viroid	0	0	0	0	0	0	0	0	196	0	
Mansikan kolmiolaikkutauti											6615
yhteensä	1900524	1462298	1854964	869949	1120982	882971	1112764	1466967	2546873	1677797	591380

Kasvinterveyskorvauksia on Suomessa maksettu vuosina 2001—2011 keskimäärin noin 1,1 miljoonaa euroa vuosittain. Korvaukset ovat vaihdelleet vuoden 2011 noin 590 000 eurosta enimmillään vuoden 2009 noin 2,5 miljoonaan euroon. Korvauksia saaneita toimijoita on ollut tänä aikana keskimäärin noin 190, vaihdellen 81 toimijasta (vuonna 2006) 330 toimijaan (vuonna 2003).

Keskimäärin tarkasteltuna maksetut korvaukset päätöstä kohden ovat nousseet viimeisen 10 vuoden aikana noin 3 000 eurosta noin 13 000—16 000 euroon. Keskimääräinen korvaus on noussut yli tuhannella eurolla vuosittain. Jos tarkastelusta jätetään pois vuosina 2009 ja 2010 suuria kertakorvauksia aiheuttaneet versopolte ja perunan sukkulamukulaviroidi, trendi ei ole aivan yhtä selvä. Silti voidaan todeta korvausten päätöstä kohden kasvaneen vuoden 2000 lukemista noin 6 000—14 000 euroa.

Perunan sukkulamukulaviroidi sekä versopolte ovat aiheuttaneet noin miljoonan euron korvaukset vuosina 2009 ja 2010. Etelänjauhiainen aiheuttaa vuosittain keskimäärin 100 000 euron ja perunan vaalea rengasmätä 750 000 euroa suuruisen korvaussumman. Krysanteemin suonimiinaajakärpäsen esiintymät ovat olleet vähäiset, mutta se on muuttamaan otteeseen tarkastelujaksolla (2002—2003 ja 2008—2009) aiheuttanut yli 200 000 euron vuosittaiset korvaukset.

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden tuottajat ja maahantuojat voivat olla myös suhteellisen pieniä yrityksiä. Toiminnanharjoittajille aiheutuu ilmoitus- ja lupamenettelystä kustannuksia. Esimerkiksi Ruotsissa lupa maksaa 1 100 euroa ensimmäisen kerran haettaessa ja 400 euroa lupaa uudistettaessa. Norjassa lupa maksaa noin 500 euroa, kun taas Tanskassa ja Iso-Britanniassa se ei maksa mitään. Jos ilmoittamis- tai lupamaksu asetettaisiin hyvin korkeaksi, saattaisi se antaa kilpailuedun suurimmille yrityksille. Käyttämällä EPPO:n standardeja voidaan yhtenäistää ilmoitus- ja lupamenettelyjä.

Suomessa on käytössä tällä hetkellä kaksi makroeliötä, joita ei ole listattu EPPO:n standardissa PM6/3. Toinen käytettävistä lajeista on kotoperäinen, joten tällä hetkellä

käytössä olevista makroeliöistä yhden lajin markkinoinnin, tuonnin ja käytön osalta tulisi hakea lupaa Eviralta.

Pölyttäjien osalta ei ole olemassa vastaavanlaista listaa turvalliseksi katsotuista lajeista. Siten kaikki Suomessa käytössä olevien eksoottisten lajien osalta tulisi hakea lupa Eviralta. Tällä hetkellä Suomessa markkinoidaan, käytetään ja Suomeen tuodaan kuitenkin vain jo Suomessa esiintyviä pölyttäjälajeja.

4.2 Yritysvaikutukset

Korvausjärjestelmän muuttaminen vaikuttaa kasvintuotannon toimintaympäristöön. Toiminnanharjoittajien omavastuu vaarallisten kasvintuhoojien hävittämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista lisääntyy olennaisesti, kun korvaukset vähenevät. Toimijoiden riskienhallintakyvyn vaatimukset kasvavat samoin kuin ennakoinnin ja omavalvonnan tarve. Erityisesti puutarhasektorilla kasvivalikoima voi muuttua kasvinterveyden kannalta vähemmän riskillisiin kasveihin. Suomeen tuotaisiin nykyistä terveempää lisäysmateriaalia. Toiminnanharjoittajien on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota toimitussopimuksissa kasvimateriaalin laatuvaatimuksiin. Ensisijainen vastuu kasvinterveyden hyvästä ylläpitämisestä ja kasvintuhoojien leviämisen estämisestä ja muusta määräysten mukaisuudesta on toimijalla. Vakuutusten tarve lisääntyy.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Korvausten käsittelyyn ja maksatukseen on Evirassa käytetty noin yhden henkilötyövuoden työpanos. Korvausperusteiden muutoksen jälkeen työpanos vähenisi, kun toimenpidevalvontojen tarve ja korvauskäsittelyn määrä vähenisivät. Korvausten käsittely ja maksatus siirrettiin silloisilta työ- ja elinkeinokeskuksilta Eviraan vuoden 2007 lainmuutoksessa, jolloin tähän työhön ei kuitenkaan osoitettu lisähenkilötyövuosia. Koska toimijoiden ilmoittamiskynnys vaarallisen kasvintuhoojan esiintymisestä saattaa nousta, voi se aiheuttaa ainakin alkuun lisääntynyttä val-

vonnan tarvetta. Toisaalta nykyisin toiminnanharjoittaja voi viivästyttää ilmoituksen tekemistä korvausten varmistamiseksi.

Koska biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöitä koskeva lainsäädäntö on Suomessa täysin uutta, ei sen toimeenpanoon ja valvontaan ole resursoitu henkilötyövuosia. Suomessa erityisesti kasvihuonevihanneustuotanto perustuu pitkälti biologisten torjuntaeliöiden käyttöön ja EU:n torjunta-aineiden kestävä käytön direktiivin edellyttämän integroidun torjunnan myötä niiden käyttö tulee entisestään lisääntymään myös avomaan tuotannossa. Näin ollen lainsäädännön toimeenpano ja valvonta edellyttäisi arvon mukaan yhden henkilötyövuoden lisäämistä Eviraan.

4.4 Ympäristövaikutukset

Ilmastonmuutoksen myötä lämpötilan nousun vaikutuksesta oletetaan kasvintuhoojien lisääntyvän Suomessa. Kasvintuhoojien leviämisen estämiseen tähtäävillä toimenpiteillä voidaan estää torjunta-aineiden käytön määrällisiä lisääntymisiä. Olennaisinta tuhojien lisääntymisen estämiseksi olisi riskinhallinnan keinoin ennakoivasti varmistaa käytettävän lisäysmateriaalin laatu ja sen soveltuvuus.

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden turvallisella käytöllä edistetään ympäristön hyvinvointia. Nykytilanteessa, kun kyseistä lainsäädäntöä ei ole, voidaan Suomessa käyttää mitä tahansa biologisen torjunnan tai pölytyksen makroeliötä, sellaisiakin, jotka voivat aiheuttaa haittaa kasvinterveydelle. Edistämällä biologisten makroeliöiden käyttöä voidaan pienentää kasvinsuojeluaineiden käytöstä aiheutuvaa haittaa luonnolle ja vesistölle.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet

Esitys on valmisteltu virkamiestyönä maa- ja metsätalousministeriössä. Ehdotusta on esitelty kasvinsuojelun ja kasvinsuojeluaineiden neuvottelukunnissa sekä ministeriön

ja Eviran yhteisessä kasvinterveysseminaarissa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunto 36 eri taholta. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriön metsäosasto ja maatalousosasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Suomen Ympäristökeskus (SYKE), Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Keski-Suomen elinkeino- ja ympäristökeskus, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, Metsäntutkimuslaitos, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, ProAgria Keskusten liitto, ProAgria Svenska lantbrukssällskapens förbund, Puutarhaliitto ry, Kauppapuutarhaliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf, Elintarviketeollisuusliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Finanssialan Keskusliitto, Ålands Landskapsregering. Lisäksi lausunnon antoivat Österbottens Svenska Lantbrukssällskap r.f., Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry, Hedelmän- ja marjanviljelijäin Liitto, Maaseudun Työnantajaliitto, Puu- ja Erityisalojen Liitto. Lausunnoissa esitettyjä ehdotuksia on mahdollisuuksien mukaan pyritty huomioimaan esityksessä.

Lausunnoissa kannatettiin biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden käytön sääntelemistä ja pidettiin sitä tarpeellisenä sekä kasvinterveyden että lajiston monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Alan järjestöt vastustivat korvausjärjestelmän muuttamista nykyisestä ja pelkäsivät sen johtavan tuhojista ilmoittamisen vähenemiseen sekä aiheuttavan alalle kohtuuttomia taloudellisia riskejä, koska korvausten sijaan ei vielä ole vakuutus- tai rahastojärjestelmiä. Myös poikkeuksellisen suuren vahingon määrittelyä pidettiin hankalana. Yksityiskohtaisiin perusteluihin on tämän

johdosta lisätty esimerkkejä mahdollisesti korvattavaksi tulevista poikkeuksellisista tilanteista. Useissa lausunnoissa pidettiin toimijan omavastuun korostamista kannatettavana. Oikeusministeriön lausunnossa esitetyt tarkennukset on esityksessä otettu huomioon.

Valtiovarainministeriö puoltaa lausunnossaan esityksen antamista ja toteaa, että lakiesitys liittyy hallitusohjelman mukaisiin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan säästöihin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta 13, joka sisältäisi biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävän makroeliön määritelmän. Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävillä makroeliöillä tarkoitettaisiin selkärangattomia eläimiä, kuten luteita, punkkeja, leppäpirkkoja, kimalaisia ja sukkulamatoja.

8 a §. Huolellisuusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin toimijan yleisestä huolellisuusvelvoitteesta. Säännöksellä halutaan korostaa sitä, että ensisijainen vastuu kasvinterveyden hyvästä ylläpitämisestä ja kasvintuhoojien leviämisen estämisestä ja muusta määräysten mukaisuudesta on toimijalla.

Säännöksen mukaan toimijan olisi noudatettava kaikessa toiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kasveista, kasvituotteista, muista tavaroista tai biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä ei missään kasvintuotannon tai jakeluketjun vaiheessa aiheudu vaaraa kasvinterveydelle. Toimijan, joka tietää tai epäilee, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama tai jakelema kasvi, kasvituote tai muu tavara tai makroeliö ei ole kasvinterveyttä koskevien vaatimusten mukainen tai muuten aiheuttaa uhkaa kasvinterveydelle, olisi käynnistettävä välittömästi toimenpiteet asiantilan korjaamiseksi.

Toimijan tulisi esimerkiksi varmistaa, että kasvit, kasvituotteet tai muut tavarat eivät ole saastuneet tässä laissa tai sen nojalla annetuissa asetuksissa tarkoitetuilla kasvintuhoojilla ja että makroeliöerät eivät ole saastuneita muilla eliöillä ennen niiden markkinointia, käyttöä ja tuontia. Saastuneista eristä tulisi ilmoittaa välittömästi Eviralle ja ne tulisi hävittää Eviran ohjeiden mukaisesti välittömästi.

Toimijan on omalta osaltaan ryhdyttävä kaikkiin toimiin poistaakseen määräystenvastaisuus ja kasvinterveyttä uhkaava vaara, myötävaikutettava tuotteiden jäljittämiseen sekä tehtävä yhteistyötä viranomaisten kans-

sa kasveille ja kasvintuotannolle aiheutuvan riskin välttämiseksi tai vähentämiseksi.

2 a luku **Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävät makroeliöt**

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a luku, jossa säädetään biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä.

9 a §. Markkinointi, käyttö ja tuonti. Ehdotuksen mukaan biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävää makroeliötä saisi markkinoida, käyttää ja tuoda maahan vain, jos se olisi Suomen alkuperäinen laji tai Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön EPPO:n standardin PM 6/3 liitteissä 1 ja 2 mainittu laji tai Eviran hyväksymä. Suomi on liittynyt Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön perustamisesta tehtyyn sopimukseen vuonna 1961 (SopS 11/1961, myöhempien muutoksineen) ja on jäsenenä sitoutunut noudattamaan EPPO:n laatimia standardeja. Edellä mainittuun EPPO:n standardiin hyväksytään vain sellaiset lajit, joista on pitkäaikainen käyttökokemus useammasta Euroopan maasta ja joiden käyttö on todettu nykytiedon perusteella turvallisiksi EPPO:n biologisen torjunnan turvallisuutta käsittelevän asiantuntijajapaneelin toimesta. Standardin liitteitä päivitetään vuosittain ja jos jokin laji ei uuden tiedon perusteella enää täytä hyväksymiskriteereitä, niin se poistetaan standardin listalta.

Pykälän 2 momentin mukaan toimijan olisi ilmoitettava Eviralle Suomen alkuperäisen makroeliölajin käytöstä ennen käytön aloittamista sekä Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön standardin mukaisen makroeliön markkinoinnista ja maahantuonnista viimeistään kaksi viikkoa ennen tuontia.

Pykälän 3 momentin mukaan toimijan olisi haettava Eviralta lupa muun kuin Suomen alkuperäisen lajin tai EPPO:n listalla olevan makroeliön käyttöön 3 kuukautta ennen markkinoinnin, käytön ja tuonnin aloittamista. Evira arvioisi lupahakemuksen tietojen perusteella kyseessä olevan makroeliön uh-

kaa kasvien terveydelle. Arviointia varten Evira voisi pyytää lausuntoja muilta viranomaisilta ja asiantuntijaorganisaatioilta. Arvioinnissa olisi huomioitava makroeliön käyttötarkoitus ja -laajuus (avomaa / kasvihuone), luontainen ilmastovaatimus, talvenkestävyys, kohdeorganismien laajuus (poly/oligo-/monofaagi) sekä vaikutukset muille kuin kohdeorganismeille. Luvan edellytyksenä olisi, että makroeliö ei aiheuttaisi haittaa kasvien terveydelle. Mahdollisia haittavaikutuksia arvioitaisiin käytettävissä olevien asiankuuluvien tietojen perusteella. Joissakin tapauksissa kielteiset vaikutukset tulevat esiin vasta pitkän ajan kuluttua. Tämän vuoksi välittömien vaikutusten lisäksi arviointia olisi tehtävä myös välillisistä ja sosioekonomisista vaikutuksista, joiden vaikutuksia ei ole yhtä helppo arvioida. Jos on kohtuulliset perusteet epäillä, että kasvinterveyteen kohdistuisi uhkaa, olisi toimittava ennalta varautumisen periaatteen mukaan. Luvan olisi tarkoitus olla voimassa toistaiseksi. Evira voisi liittää lupaan käyttöaluetta koskevia rajoituksia ja asettaa muitakin ehtoja sen varmistamiseksi, että kyseessä olevia makroeliöitä käytetään luvan mukaiseen tarkoitukseen. Evira voisi asettaa kyseessä olevan makroeliön markkinoinnille, käytölle ja tuonnille rajoituksia ja seurantavaatimuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan toimijan olisi viipymättä ilmoitettava Eviralle kaikista sellaisista toimintansa muutoksista, joilla voisi olla vaikutusta 3 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytysten täyttymiseen. Muutos voisi olla esimerkiksi makroeliön käyttö muuhun kuin ilmoitettuun käyttöön, toimijan toiminnan merkittävä laajentuminen tai omistajan vaihdos.

Evira ylläpitäisi listaa biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä Suomessa käytössä olevista lajeista. Tällöin toimijat saisivat tietoa käyttöön sopivista lajeista. Evira voisi myös välittää Suomessa käytössä olevista lajeista tietoa EPPO:lle, joka ylläpitää listaa Euroopassa käyttöön hyväksytyistä biologisen torjunnan makroeliölajeista.

Pykälän 5 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin pykälän 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen sisällöstä sekä 3 momentissa tarkoitettun luvan hakemismenettelystä ja lupa-

hakemuksen sisällöstä. Tutkimuskäyttöön tarkoitettujen torjuntaeliöiden ja pölyttäjien osalta tulisi ilmoittaa tiedot EPPO:n standardin PM 6/1 mukaisesti. Muun käytön kyseessä ollessa tulisi Suomen alkuperäisten lajien osalta ilmoittaa laji- ja käyttökohdetiedot sekä viite hyönteistieteelliseen kirjallisuuteen, jossa todettaisiin lajin esiintyminen Suomessa. EPPO:n standardin PM 6/3 luetteloon hyväksytyyn lajin osalta ilmoitettaisiin laji- ja käyttökohdetiedot. Lupahakemuksessa tulisi ilmoittaa tiedot EPPO:n standardin PM 6/2 mukaisesti.

9 b §. Käyttörajoitukset ja luvan peruuttaminen. Ehdotuksen mukaan toimijan olisi keskeytettävä biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävän makroeliön markkinointi, käyttö ja tuonti, jos ilmeni tai olisi aihetta epäillä, että eliö aiheuttaa kasvinterveydelle uhkaa, jota ei ole voitu ennakoita 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tehtäessä tai 9 a §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa myönnettäessä. Havaitusta tai epäilyistä uhasta ja toiminnan keskeyttämisestä olisi viipymättä ilmoitettava Eviralle.

Luontoon leviämisen osalta noudatettaisiin, mitä luonnonsuojelulaissa säädetään. Sen 43 §:n mukaan, jos vierasperäisen eläin- tai kasvilajin tiedetään leviävän luontoon helposti ja on perusteltua aihetta epäillä, että se voi muodostua terveydelle haitalliseksi tai maamme alkuperäisen lajiston kannalta vahingolliseksi, ympäristöministeriö voi antaa lajin leviämisen rajoittamiseksi tarpeellisia määräyksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan Evira voisi peruuttaa tekemänsä makroeliön hyväksymistä koskevan lupapäätöksen kokonaan tai osittain, jos uhkaa kasvin kasvinterveydelle ei voitaisi muulla tavoin estää. Mahdolliset riskit saattavat tulla esiin vasta käytössä tai pitkän ajan kuluessa. Lupa voitaisiin lisäksi peruuttaa, jos tässä laissa säädettyjä tai luvassa asetettuja ehtoja tai rajoituksia ei noudateta. Lupa voitaisiin peruuttaa myös määräjäksi.

Pykälän 3 momentin mukaan Eviralla olisi aina oikeus kieltää kasvinterveydelle uhkaa aiheuttavan makroeliön markkinointi, käyttö ja maahantuonti. Saattaisi esimerkiksi osoittautua, että EPPO:n listalla oleva makroeliö alkaisikin toimia Suomen olosuhteissa kas-

vintuhoojan tavoin. Makroeliö voisi olla ilmoituksen mukaisesti jo käytössä Suomessa tai Eviralla voisi jo ennen eliön Suomeen tuontia olla riittävästi aihetta epäillä sen sopeutusta Suomen olosuhteisiin. Ei ole myöskään poissuljettua, että Suomen alkuperäisiin lajeihin kuuluva makroeliö muuntuisi luonteeltaan tai käyttäytymiseltään esim. ilmastomuutoksen tai mutaatioiden johdosta haitalliseksi.

WTO:n terveys- ja kasvinsuojelusopimuksessa (SPS) yleisenä periaatteena on, että kaikki terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyvät toimenpiteet toteutetaan tieteellisin perustein. Poikkeuksesta tähän periaatteeseen määrätään sopimuksen 5 artiklan 7 kohdassa. Sen mukaan sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole riittävästi tieteellisiä todisteita, voidaan toimenpiteisiin väliaikaisesti ryhtyä jo saatavilla olevien olennaisten tietojen perusteella. Tässä väliaikaisuus ei ole sidottu aikarajaan vaan tieteellisen tiedon kehittymiseen. Toimenpiteiden perustana olevaan riskinarviointiin voi sisältyä faktuaalisia tai kvalitatiivisia tietoja, jotka eivät ole mitattavissa.

11 §. Kasvintuhoojien torjunta. Pykälään ehdotetaan uutta momenttia, jonka mukaan Eviralle ja ELY-keskukselle annettaisiin mahdollisuus tehdä torjuntapäätöksessä vaadittavat torjuntatoimenpiteet kasvintuhoojan torjumiseksi tai leviämisen estämiseksi Eviran kustannuksella tietyissä tilanteissa. Toimintamalli voisi tulla kyseeseen muun muassa koloradonkuoriaisen torjunnassa silloin, kun kyseessä on rajattu, pieni alue kuten perunan harrastajaviljelijän palsta ja määrätty toimenpide edellyttäisi tuhoojapesäkkeen maan kuokkimista ja löydettyjen toukkien polttamista kaasupolttimella. Pelastuslain mukaan tulityössä on huolehdittava riittävästä varoitoimista. Viranomaisen voisi hoitaa tulityönä suoritettavan torjuntatoimenpiteen viivytyksettä esimerkiksi sellaisten pienten alojen harrastaviljelijöiden tai pientä puutarhapalstaa viljelevän iäkkäiden henkilöiden viljelyksellä, joilla vähäinen toimenpide on suoritettava viivytyksettä sen varmistamiseksi, että kasvintuhoojat tulevat varmasti poistettua kohteesta. Toimintatapa on jo vakiintunut käytäntö koloradonkuoriaisen hävittämisessä. Malli voisi tulla kyseeseen myös tulipolteen torjunnassa, jossa muun muassa pensasaito-

jen hävittäminen on huolellisuutta vaativaa työtä.

14 a §. Suomen metsäkeskuksen tehtävät. Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) 3 §:n 1 momentin mukaan metsäkeskuksessa on julkisen palvelun yksikkö ja liiketoimintayksikkö. Tästä johtuen pykälässä säädettäisiin, että Evira voisi käyttää apunaan torjuntapäätöksen valmistelussa ja toimenpanossa sekä korvauspäätöksen valmistelussa Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikköä, jotta viittaus olisi yksiselitteinen ja selvä. Julkisen palvelun yksikkö muodostuu keskusyksiköstä ja alueyksiköistä. Erikoisosaamista voidaan keskittää alueyksiköihin. Keskusyksikkö ohjaa avunpyynnön siihen alueyksikköön, joka käytännön tilanteessa tulisi olemaan apuna.

30 §. Kasvintuhoojan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Ehdotuksen mukaan valtion varoista voitaisiin osittain tai kokonaan korvata toimijoille kasvintuhoojan hävittämiseksi (hävitettävät kasvintuhoojat) annetun torjuntapäätöksen perusteella suoritetuista hävittämistoimenpiteistä aiheutuneita suoranaisia kustannuksia. Hävitettäviä kasvintuhoojia olisivat Suomessa ennen esiintymättömät kasvintuhoojat. Valtion korvausvastuu rajattaisiin poikkeuksellisiin tilanteisiin, joissa toimijalle aiheutuisi torjuntatoimenpiteistä ennalta arvaamatonta ja suurta vahinkoa. Sen sijaan taloudellinen vahinko, joka aiheutuu siitä, että kasvintuhooja on aiheuttanut vahinkoa, olisi sen kannettava, jota vahinko on kohdannut. Vahinko jäisi siten tavanomaisen yrittäjäriskin piiriin ja uhka vahingosta toimisi kannustimena vakuutusjärjestelyille.

Poikkeuksellisen suuressa vahingossa olisi poikkeuksellisuus määriteltävä sen merkityksen mukaan, joka sillä on yleiskielessä, ottaen samalla huomioon asiayhteys sekä kasvinterveyslain tavoitteet. Yleiskielessä käsite ”poikkeuksellinen” määritellään joksikin sellaiseksi, joka ei ole tavanomaista vaan joka on epänormaalia, tavallisesta poikkeavaa, epätavanomaista. Poikkeuksellisen vahingon käsitteeseen sisältyisivät kaikki seikat, joihin toimija ei ole voinut vaikuttaa ja jotka eivät ole toimijan hallittavissa, riippumatta siitä, mikä on näiden seikkojen luonne ja vakavuus. Esimerkiksi katastrofiluontoisissa ta-

pauksissa kysymys on jo siinä määrin huomattavasta tuhosta, että sillä on erittäin laajoja taloudellisia vaikutuksia ja sen torjumista on pidettävä yleisen edun vaatimana.

Korvauksia voitaisiin maksaa esimerkiksi, jos versopolte aiheuttaisi Suomessa taimitarhoille merkittävät koko yhteiskuntaan vaikuttavat vahingot. Samoin Pohjanmaan kasvihuonekeskittymään joidenkin virusten tai viroidien aiheuttamat tuhot voisivat olla kohtalokkaita koko elinkeinolle. Myös tulipoltteen aiheuttamat vahingot voisivat olla niin laajamittaisia, että hävittämistoimenpiteiden kustannuksia voitaisiin maksaa.

Torjuttavien kasvintuhoojien osalta valtion osallistuminen torjuntakustannuksiin on voimassaolevan lain mukaan harkinnanvaraista. Ehdotuksen mukaan nämä kustannukset jäisivät toimijoiden vastattavaksi. Metsässä kasvaviin puihin kohdistuneesta hävitettävää kasvintuhoojaa koskevasta torjuntapäätöksestä aiheutuneet kustannukset voidaan voimassa olevan 30 a §:n mukaan korvata siltä osin kuin ne ylittävät säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjuusta johtuneet kustannukset.

Kasvintuhoojan hävittämistoimenpiteillä turvattaisiin terveellisen kasvintuotannon jatkuminen. Jos hävittämisestä aiheutuvat vahingot olisivat poikkeuksellisen suuret, olisi vahingolla vahingonkäräjien elinkeinon harjoittamiselle kohtuuttoman suuri merkitys, minkä takia valtion osallistuminen kustannusten korvaamiseen voisi harkinnan mukaan olla perusteltua. Yhteiskunnan vastuu merkittävistä tuhojista ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei niihin voisi soveltaa myös markkinalähtöisiä riskinhallintakeinoja, esimerkiksi vakuutuksia.

Korvausta ei kuitenkaan maksettaisi, jos kasvintuhoojan leviäminen olisi ollut toimijan kohtuullisin toimenpitein estettävissä tai jos aiheutuneet vahingot olisivat vähäisiä. Yhteiskunnan ei ole välttämätöntä osallistua sellaisten kasvintuhoojien riskinhallintaan, joista aiheutuvat vaikutukset ovat hyvin rajallisia. Tällaiset tuhoajat kuuluisivat toimijoiden oman vastuun piiriin. Kasvintuotantoviljelijät harjoittavat toimintaa, johon sisältyy muun muassa kaupallisia ja ilmastollisia riskejä. Tuottajina he voivat varautua siihen, että vaaralliset kasvintuhoojat voivat milloin

tahansa levitä tuotantoon ja aiheuttaa sille vahinkoa. Kasvinterveyttä edistävä toiminta kuuluu toimijan velvollisuuksiin. Toimijoiden tulee ottaa vastuuta luonnosta ja ympäristöstä vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estämiseksi. Kasvintuhoojat eivät myöskään pääosin ole uhka ihmisten terveydelle, joten siitä syystä valtion osallistumisen kustannuksiin ei ole perusteltua. Toisaalta jotkin lajit voivat olla uhka kotoperäisille lajeille, joiden suojeleminen on osaltaan yhteiskunnan vastuulla.

Korvausta voitaisiin maksaa sille, jolle Evira olisi antanut toimijakohtaisen torjuntapäätöksen. Toimijalla tarkoitettaisiin tässä viljelijää, jolla kasvi on ollut tuotannossa. Korvausta voitaisiin maksaa siltä osin kuin vahinkoa ei korvata vakuutuksesta tai rahastosta. Korvauksen maksamisesta päättäisi Evira valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa.

Korvausjärjestelmän muuttamista puoltavat valtionaloudelliset syyt, tarve yksinkertaistaa korvausmenettelyä sekä toimijan kannustaminen kasvintuhoojien ennaltaehkäisemiseen omaa vastuuta lisäämällä.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kustannusten arvioinnista ja laskenasta.

Pykälän 3 ja 4 momentti vastaavat asiiasällöltään voimassa olevan lain 4 ja 5 momentteja.

30 a §. *Metsään kohdistuvasta hävitettävän kasvintuhoojan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten ja vahinkojen korvaaminen.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos, jossa viittaus 30 §:n 4 ja 5 momenttiin korvattaisiin viittauksella muutettavan 30 §:n 3 ja 4 momenttiin. Evira päättäisi kustannusten korvaamisesta kuten voimassa olevankin lain mukaan.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettu laki sisältäisi 9 a §:n 5 momentissa uuden valtuussäännöksen tarkempien säännösten antamiseen maa- ja metsätalousministeriön asetuksella makroelion markkinointia, käyttöä ja maahantuontia koskevan

ilmoituksen sisällöstä sekä luvan hakemismenettelystä ja lupahakemuksen sisällöstä. Lisäksi kustannusten arvioinnista ja laskennasta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella nykyisen maa- ja metsätalousministeriön asetuksen sijasta.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

Koska on mahdollista, että Evirassa on käsitellyssä korvaushakemuksia, jotka ovat tulleet vireille ennen tämän lain voimaantuloa, olisi tarpeen säätää siirtymäsäännös siten, että niihin sovellettaisiin vanhan lain säännöksiä.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Omaisuuksien suoja, elinkeinovapaus ja niihin liittyvät rajoitukset

Kasvinterveystien suojelemisesta annetulla lailla säädetään toimenpiteistä kasvintuhoojien torjumiseksi ja edistetään kasvien ja kasvituotteiden terveyttä ja turvallisuutta. Laki määrittää toimenpiteet tiettyjen kasvintuhoojien torjumiseksi Torjuntapäätöksessä on tosiasiallisesti kyse omaisuuteen puuttumisesta ja torjuntapäätös merkitsee viljelijälle rajoituksia omaisuuden käytössä sekä siitä johtuvia kustannuksia. Viljelijälle rajoitus omaisuuden käytössä voi merkitä myös perustuslaissa turvatun elinkeinovapauden osittaista rajoittamista. Rajoitusten taustalla on kuitenkin vahva intressi luonnon ja elinympäristön suojelemisesta. Vaikka torjuntatoimenpiteet kohdistuisivat vain yhden toimijan viljelyksiin, toimenpiteiden tarkoituksena on suojella muitakin, ja siten suojellaan yhteistä hyvää. Torjuntatoimenpiteet palvelevat yleisen edun mukaisia tavoitteita. Ehdotuksen mukaan valtio ei jatkossa pääsääntöisesti korvaisi viljelijöille torjuntapäätöksen edellyttämien toimenpiteiden kustannuksia eikä muita taloudellisia menetyksiä, vaan vahingot kuuluisivat toimijan normaalin liiketoimintarisikiin.

Torjuttavien kasvintuhoojien osalta valtion osallistuminen torjuntakustannuksiin on jo voimassaolevan lain mukaan harkinnanvaraista. Myös metsässä kasvaviin puihin kohdistuneesta hävitettävää kasvintuhooja koskevasta torjuntapäätöksestä aiheutuneet kustannukset voidaan nykyisinkin korvata vain siltä osin kuin ne ylittävät säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjuusta johtuneet kustannukset. Ehdotettu muutos koskee torjuntapäätöksessä hävitettäviksi määrättyjen maa- ja puutarhatalouden kasvien kasvintuhoojien hävittämisestä aiheutuvien vahinkojen ja kustannusten korvaamista siltä osin kuin ne ovat nykyään kuuluneet valtion kokonaan korvattavaksi.

Perusoikeudet, joihin omaisuudensuoja ja elinkeinovapaus kuuluvat, eivät ole ehdottomia, vaan ne on otettava huomioon suhteessa niiden tehtävään yhteiskunnassa. Siten näiden oikeuksien käytölle voidaan asettaa rajoituksia, kunhan kyseiset rajoitukset tosiasiallisesti palvelevat yleisen edun mukaisia tavoitteita eikä niillä puututa perusoikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näiden oikeuksien keskeistä sisältöä. Myös vastuu luonnosta ja oikeus terveelliseen ympäristöön ovat perusoikeuksia.

Ehdotetussa sääntelyssä on kysymys omaisuuden kohdistuvista toimenpiteistä, jotka eivät tosiasiallisilta vaikutuksiltaan rinnasta pakkolunastukseen. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan PeVL 6/2010, joka koski rakennusten suojeluun liittyviä omaisuuden käyttörajoituksia, että asia oli arvioitava perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta, jolloin valtiosääntöoikeudellinen arviointi jää perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten varaan.

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen elinympäristöön. Vastuun luonnosta katsotaan ilmaisevan ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymistä (PeVL 20/2010 vp). Perusoikeusudistuksen esitöiden mukaan vastuu luonnosta

kohdistuu sekä julkiseen valtaan että yksityisiin luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin. Säännöksen todetaan olevan lähinnä julistuksenomainen ja toteutuvan muun lainsäädännön tuella ja välityksellä (HE 309/1993 vp, s. 66).

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan käsitellyt perustuslain 15 §:n omaisuuden suojausäännösten ja perustuslain 20 §:n välistä suhdetta. Valiokunta on yhtäältä todennut, ettei perustuslain 20 § perusta yksilöittäin todennettavissa olevia velvoitteita eikä se myöskään muodostu erilliseksi perusteeksi kohdistaa maanomistajiin erityisesti ulottuvia sietämisvelvoitteita. Toisaalta saman perusoikeussäännösten osina niillä kummallakin voi olla vaikutusta toistensa tulkintoihin sen kaltaisessa yhteydessä, jossa pyritään ihmisen ja ympäristön välistä tasapainoa kestävästi edistäviin lainsäädäntöratkaisuihin (PeVL 21/1996 vp, s. 2/I, PeVL 38/1998 vp, s. 3).

Omaisuuden suoja sisältää muun muassa omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vapauden käyttää omaisuuttaan. Omistajan oikeuksia voidaan kuitenkin rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut edellytykset mukaan lukien suhteellisuusvaatimuksen (PeVL 49/2002 vp, s. 2/II). Perustuslain 15 §:n 1 momentin säännöksestä ei kuitenkaan johdu vaatimusta korvata omistajalle mitä tahansa käyttörajoitusta eikä täyden korvauksen vaatimusta korvauksia myönnettäessä. Omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on vain yksi kokonaisarviointiin vaikuttava osatekijä, joka otetaan huomioon arvioitaessa, onko käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta sallittua (PeVL 38/1998 vp, s. 3).

Kun otetaan huomioon tavoiteltu päämäärä kasvien terveyttä koskevista edellytyksistä saatettaessa kasveja ja kasvituotteita markkinoille, kasvituhoojien torjumiseksi säädetyillä välitöntä hävittämistä ja torjuntaa koskevilla toimenpiteillä ei toimenpiteiden kohteina olevien kasvien tuottajille maksettavan korvauksen rajoittamisella puututa perusoikeuksiin suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin omaisuuden suojaan keskeistä sisältöä.

Toimenpiteet ovat luonteeltaan kiireellisiä ja ne on tarkoitettu takaamaan tehokkaiden

toimien toteuttaminen heti kasvintuhoojien esiintymisen tai epäillyn esiintymisen vahvistamisen jälkeen sekä poistamaan kasvintuhoojan kaiken leviämisen tai säilymisvaaran. Tarkoitetuilla torjuntatoimenpiteillä ei estetä tuottajia jatkossa käyttämästä viljelyksiään, vaan niillä mahdollistetaan heille toimintansa harjoittamisen jatkaminen näillä viljelyksillä torjuntatoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen. Kaikkien saastuneiden kasvien välitön hävittäminen nimittäin mahdollistaa mainituille tuottajille mahdollisimman nopean uuden populaation istuttamisen toimenpiteiden kohteina olleisiin viljelyksiin. Mainitut toimenpiteet mahdollistavat näin ollen sen, että kasvien viljelyä ja markkinoille saattamista jatketaan niin, että tuottajat voivat hyötyä toimenpiteiden vaikutuksista. Rajoitukset eivät johda omaisuuden arvon heikentymiseen.

Kasvintuotantoviljelijät harjoittavat toimintaa, johon sisältyy mm. kaupallisia ja ilmastollisia riskejä. Tuottajina he voivat varautua siihen, että hävitettävät tai torjuttavat kasvintuhoojat voivat milloin tahansa levitä tuotantoon ja aiheuttaa sille vahinkoa. Kyseinen riski on kasvien viljely- ja myyntitoiminnalle ominainen ja se on yleensä luonnontapahtuman seuraus kasvintuhoojien osalta.

Mahdollisen vahingon laajuuden kannalta kasveilla, joissa kasvintuhoojia esiintyy, ei ole mitään markkina-arvoa. Myyntikoon saavuttaneissa kasveissa ja kasvituotteissa esiintyvien kasvintuhoojien torjumiseksi ja leviämisen estämiseksi tuottajille määrättävät torjuntatoimenpiteet tai kasvustojen hävittämismääräykset aiheuttavat tuottajille tappiota, mutta perustuvat toimijan vastuuseen hyvästä kasvinterveydestä ja luonnosta. Viranomaisena voisi tosin sillä maatalouspolitiikan alalla olevan laajan harkintavallan yhteydessä katsoa, että on sopivaa maksaa osittainen tai täysi korvaus niille tuottajille, joiden viljelmille on määrätty toteutettavaksi torjuntatoimenpiteitä. Tästä ei kuitenkaan voi päätellä, että lakiin sisältyisi yleinen periaate, joka velvoittaisi korvauksen myöntämiseen kaikissa olosuhteissa.

Nämä samat seikat huomioon ottaen kasvintuhoojien hävittämiseksi toteutettavat välittömät hävittämistoimenpiteet, joista ei korvauksia maksettaisi, eivät ole yhteen sopimattomia omaisuuden suojaan tai elinkeinon-

vapautta koskevien perusoikeuksien kanssa. Asiaan ei vaikuta se, johtuiko kasvintuhoajan esiintyminen tuottajien tuottamuksesta vai ei. Velvoitteet ja rajoitukset perustuvat täsmällisiin säännöksiin ja ovat välttämättömiä.

Torjuntatoimenpiteille ja muille velvoitteille on perustuslain 20 §:ään kiinnittyviä hyväksyttäviä ja yhteiskunnallisesti painavia perusteita. Sääntely ei muodostu oikeasuhtaisuudenkaan kannalta ongelmalliseksi etenkin, kun otetaan huomioon rajoitusten taustalla olevan intressin painavuus eli vastuu kasvinterveydestä ja luonnosta. Toimijoilla on elinkeinotoiminnassaan huolellisuusvelvollisuus.

Valvontaviranomaisen määräämien torjuntapäätösten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden sekä omistajan oikeusturvan ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen varmistamiseksi voimassa olevan lain 34 §:ssä on valitusoikeus lain nojalla annettuihin valvontaviranomaisen päätöksiin.

Kasvinterveyttä edistävä toiminta kuuluu toimijan velvollisuuksiin. Maahantuojien ja muiden toimijoiden tulee ottaa vastuuta luonnosta ja ympäristöstä vaarallisten kasvintuhojien leviämisen estämisestä varmistamalla kasvien tai kasvituotteiden alkuperästä ja terveydestä ja näin välttää riskialttiista kohteista peräisin olevien kasvien käyttöä sekä käyttää ensisijaisesti tutkitusti tervettä taimiaineistoa.

Asetuksenantovaltuudet

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto tai ministeriö voi antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Ministeriö voidaan

valtuuttaa antamaan asetuksia lähinnä teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisissä asioissa. Lakiehdotuksen 30 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja vahinkojen arviointi- ja laskentaperusteista. Koska korvausten maksaminen edellyttää, että valtion talousarviossa on määräraha tähän tarkoitukseen, on tällaisessa sääntely-yhteydessä kyseisensisältöistä asetuksenantovaltuutta pidetty riittävän täsmällisenä. Lakiehdotukseen sisältyy uusi valtuutussäännös antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroelioiden ilmoitus- ja lupamenettelyistä. Lakiehdotuksen 9 a §:n 5 momentissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädettäväksi ehdotettavat tarkemmat säännökset pykälän 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen sisällöstä ja 3 momentissa tarkoitettun luvan hakemismenettelystä ja lupahakemuksen sisällöstä ovat teknisluonteisia ja tarkkaan rajattuja. Tämän vuoksi valtioneuvoston ja ministeriön asetuksenantovaltuuden voidaan katsoa täyttävän perustuslain vaatimukset.

Edellä esitettyyn viitaten hallitus katsoo, että kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muutos voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien perusoikeusnäkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 3 §:n 12 kohta, 14 a ja 30 § sekä 30 a §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 12 kohta, 14 a § ja 30 a §:n 2 momentti laissa 384/2008 sekä 30 § osaksi laeissa 384/2008 ja 1492/2009, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 384/2008, uusi 13 kohta, lakiin uusi 8 a § ja 2 a luku sekä 11 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 384/2008 ja 1492/2009, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

12) *tavaraerällä* lähetykseen kuuluvaa yhden hyödykkeen tiettyä yksikkömäärää, joka voidaan tunnistaa koostumuksensa tasalaatuisuuden ja alkuperänsä perusteella;

13) *biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävällä makroeliöllä* selkärangattomia eläimiä.

8 a §

Huolellisuusvelvollisuus

Toimijan on noudatettava kaikessa toiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kasveista, kasvituotteista, muista

tavaroista tai biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä ei aiheudu vaaraa kasvinterveydelle.

2 a luku

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävät makroeliöt

9 a §

Markkinointi, käyttö ja maahantuonti

Biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävää makroeliötä saa markkinoida, käyttää ja tuoda maahan vain, jos se on alkuperäinen laji tai Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön standardiin PM 6/3 hyväksytty taikka jos Elintarviketurvallisuusvirasto on myöntänyt sen käytölle luvan.

Elintarviketurvallisuusvirasto pitää tiedostoa biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä ja niiden käyttökohteista Suomessa.

Toimijan on ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle 1 momentissa tarkoitetun alkuperäisen lajin käytöstä ennen käytön aloittamista sekä Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön standardiin hyväksytyyn makroeliön markkinoinnista ja maahantuonnista viimeistään kaksi viikkoa ennen markkinointia ja maahantuontia.

Toimijan on haettava Elintarviketurvallisuusvirastolta lupa muiden kuin 2 momentissa tarkoitettujen makroeliöiden käyttöön kolme kuukautta ennen markkinoinnin, käytön ja maahantuonnin aloittamista. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että makroeliö ei aiheuta uhkaa kasvinterveydelle. Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä luvassa käyttöaluetta koskevia rajoituksia ja asettaa muitakin ehtoja sen varmistamiseksi, että makroeliötä käytetään luvan mukaiseen tarkoitukseen.

Toimijan on viipymättä ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle sellaisista toimintansa olennaisista muutoksista, joilla voi olla vaikutusta 3 momentissa tarkoitetun luvan edellytysten täyttymiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään tarkemmin 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen sisällöstä sekä 3 momentissa tarkoitettua luvan hakemismenettelystä ja lupahakemuksen sisällöstä.

9 b §

Käyttörajoitukset ja luvan peruuttaminen

Toimijan on keskeytettävä biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävän makroeliön markkinointi, käyttö ja maahantuonti, jos ilmenee tai on aihetta epäillä, että eliö aiheuttaa kasvinterveydelle uhkaa, jota ei ole voitu ennakoida 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tehtäessä tai mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettua lupaa myönnettäessä. Toimijan on ilmoitettava asiasta viipymättä Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi peruuttaa makroeliön hyväksymistä koskevan luvan kokonaan tai osittain, jos uhkaa kasvinter-

veydelle ei voida muulla tavoin estää. Lupa voidaan lisäksi peruuttaa, jos tässä laissa säädettyjä tai luvassa asetettuja ehtoja tai rajoituksia ei noudateta. Lupa voidaan peruuttaa myös määrääjäksi.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi kieltää uhkaa kasvinterveydelle aiheuttavan makroeliön markkinoinnin, käytön ja maahantuonnin.

11 §

Kasvintuhoojen torjunta

Elintarviketurvallisuusvirasto tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi Elintarviketurvallisuusviraston kustannuksella tehdä 1 momentissa tarkoitettuja kiireellisiä ja vähäisiä toimenpiteitä, jos toimenpiteen tekemättä jättäminen vaarantaisi kasvinterveyden.

14 a §

Suomen metsäkeskuksen tehtävät

Elintarviketurvallisuusvirasto voi käyttää Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikköä apunaan 11 §:ssä tarkoitettua torjuntapäätöksen valmistelussa ja täytäntönpäätöksen valmistelussa, jos torjunnan kohteena on Suomessa ennen esiintymätön kasvintuhooja, joka voi aiheuttaa välitöntä tai välillistä vahinkoa metsässä kasvaville puille.

30 §

Kasvintuhoojan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elintarviketurvallisuusvirasto voi päättää, että kasvintuhoojan hävittämiseksi annetun 11 §:ssä tarkoitettua torjuntapäätöksen täytäntönpäätöksen aiheutuneet välittömät ja välittömättömät kustannukset korvataan toimijalle valtion varoista kokonaan tai osittain, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret. Korvausta voidaan

maksaa vain siltä osin kuin toimijalle ei makseta korvausta vakuutuksesta tai rahastosta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja vahinkojen arvioinnista ja laskennasta.

Korvausta on haettava Elintarviketurvallisuusvirastolle osoitetulla hakemuksella kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hakija sai tiedon kustannusten syntymisestä tai vahingon ilmenemisestä. Hakemus on toimitettava asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ja siihen on liitettävä riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa lausunnon sen tekemään torjuntapäätökseen liittyvästä korvaushakemuksesta Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Jos kustannuksia tai vahinkoja on korvattu perusteettomasti, on Elintarviketurvallisuusviraston määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona korvaus on maksettu. Jos palautettava määrää ei makseta viimeistään Elintarviketurvallisuusviraston asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoi-

tetun korkokannan mukaan. Jos palautettava määrä on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana palautusvelvollisen taloudelliseen asemaan ja olosuhteisiin nähden, voidaan palautusvelvollinen vapauttaa osittain tai kokonaan korvauksen palauttamisesta tai koron maksamisesta.

30 a §

Metsään kohdistuvasta hävitettävän kasvintuhoojan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten ja vahinkojen korvaaminen

Korvauksen maksamisesta päättää Elintarviketurvallisuusvirasto. Korvaukseen sovelletaan, mitä 30 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään, kuitenkin niin, että korvaushakemus toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirastoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Korvaushakemukseen, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä syyskuun 17 päivänä 2012

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

JUTTA URPILAINEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Paula Risikko*

Laki

kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 3 §:n 12 kohta, 14 a ja 30 § sekä 30 a §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 12 kohta, 14 a § ja 30 a §:n 2 momentti laissa 384/2008 sekä 30 § osaksi laeissa 384/2008 ja 1492/2009, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 384/2008, uusi 13 kohta, lakiin uusi 8 a § ja 2 a luku sekä 11 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 384/2008 ja 1492/2009, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

3 §

*Määritelmät**Määritelmät*

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

12) *tavaraerällä* lähetykseen kuuluvaa yhden hyödykkeen tiettyä yksikkömäärää, joka voidaan tunnistaa koostumuksensa tasalaatuisuuden ja alkuperänsä perusteella.

12) *tavaraerällä* lähetykseen kuuluvaa yhden hyödykkeen tiettyä yksikkömäärää, joka voidaan tunnistaa koostumuksensa tasalaatuisuuden ja alkuperänsä perusteella;

13) *biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävällä makroeliöllä selkärangattomia eläimiä.*

8 a §

Huolellisuusvelvollisuus

Toimijan on noudatettava kaikessa toiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kasveista, kasvituotteista, muista tavaroista tai biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä ei aiheudu vaaraa kasvinterveydelle.

2 a luku

**Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä
käytettävät makroeliöt**

9 a §

Markkinointi, käyttö ja maahantuonti

Biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävää makroeliötä saa markkinoida, käyttää ja tuoda maahan vain, jos se on alkuperäinen laji tai Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön standardiin PM 6/3 hyväksytty taikka jos Elintarviketurvallisuusvirasto on myöntänyt sen käytölle luvan. Elintarviketurvallisuusvirasto pitää tiedostoa biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävistä makroeliöistä ja niiden käyttökohteista Suomessa.

Toimijan on ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle 1 momentissa tarkoitetun alkuperäisen lajin käytöstä ennen käytön aloittamista sekä Euroopan ja välimerenmaiden kasvinsuojelujärjestön standardiin hyväksytyin makroeliön markkinoinnista ja maahantuonnista viimeistään kaksi viikkoa ennen markkinointia ja maahantuontia.

Toimijan on haettava Elintarviketurvallisuusvirastolta lupa muiden kuin 2 momentissa tarkoitettujen makroeliöiden käyttöön kolme kuukautta ennen markkinoinnin, käytön ja maahantuonnin aloittamista. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että makroeliö ei aiheuta uhkaa kasvinterveydelle. Elintarviketurvallisuusvirasto voi määrätä luvassa käyttöaluetta koskevia rajoituksia ja asettaa muitakin ehtoja sen varmistamiseksi, että kyseessä olevaa makroeliötä käytetään luvan mukaiseen tarkoitukseen.

Toimijan on viipymättä ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle toimintansa sellaisista olennaisista muutoksista, joilla voi olla vaikutusta 3 momentissa tarkoitetun luvan edellytysten täyttymiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään tarkemmin 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen sisällöstä sekä 3 momentissa tarkoitetun luvan hakemismenettelystä ja lupahakemuksen sisällöstä.

9 b §

Käyttörajoitukset ja luvan peruuttaminen

Toimijan on keskeytettävä biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä käytettävän makroeliön markkinointi, käyttö ja maahantuonti, jos ilmenee tai on aihetta epäillä, että eliö aiheuttaa kasvinterveydelle uhkaa, jota ei ole voitu ennakoida 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tehtäessä tai mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettua lupaa myönnettäessä. Toimijan on ilmoitettava asiasta viipymättä Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi peruuttaa makroeliön hyväksymistä koskevan luvan kokonaan tai osittain, jos uhkaa kasvinterveydelle ei voida muulla tavoin estää. Lupa voidaan lisäksi peruuttaa, jos tässä laissa säädettyjä tai luvassa asetettuja ehtoja tai rajoituksia ei noudateta. Lupa voidaan peruuttaa myös määräajaksi.

Elintarviketurvallisuusvirasto voi kieltää uhkaa aiheuttavan makroeliön markkinoinnin, käytön ja maahantuonnin.

11 §

Kasvintuhoojien torjunta

Kasvintuhoojien torjumiseksi tai niiden leviämisen estämiseksi voidaan:

1) velvoittaa maanomistaja, viljelijä taikka kiinteistön tai kiinteistön osan omistaja tai haltija suorittamaan välttämättömiä toimenpiteitä kiinteistöllä esiintyvän kasvintuhoojan hävittämiseksi;

2) määrätä kasvintuhoojan saastuttaman rakennuksen, työ- tai kuljetusvälineen taikka muun esineen välttämättömästä puhdistamisesta tai desinfiomisesta sekä välttämättömästä puhdistus- ja desinfiointitavasta;

3) määrätä kasvien tai kasvialkuperää olevien pakkausten tai pakkausaineiden välttämättömästä puhdistuksesta, desinfiomisesta tai hävittämisestä sekä välttämättömästä puhdistus-, desinfiointi- tai hävitystavasta taikka asettaa välttämättömiä rajoituksia kasvien tai kasvialkuperää olevien pakkausten tai pakkausaineiden käyttämiselle;

4) määrätä kasvien viljelemistä, kuljetusta tai kauppaa koskevia välttämättömiä kieltoja,

11 §

Kasvintuhoojien torjunta

Voimassa oleva laki

ehtoja ja rajoituksia;

5) määrätä kasvien viljelemisen, sadonkorjuun ja kaupan yhteydessä välttämättömästi suoritettavista toimenpiteistä;

6) määrätä välttämättömiä kieltoja tai ehtoja kasvien, kasvituotteiden, kasvintuhoojien ja muiden sellaisten tavaroiden, joiden mukana kasvintuhooja voi helposti levitä, markkinoinnille, maahantuonnille ja maastaviennille; sekä

7) velvoittaa toimijan noudattamaan muita kasvintuhoojien torjumiseksi tai niiden leviämisen estämiseksi välttämättömiä rajoituksia, kieltoja ja toimenpiteitä.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä, määräyksistä, kielloista, ehdoista ja rajoituksista annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella sen mukaan kuin kasvinterveyttä koskevassa Euroopan yhteisön lainsäädännössä säädetään tai Suomea sitovissa «kasvinterveyden» suojelamista koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään. Asetus voi koskea kaikkia kasvintuhoojia tai vain tiettyjä kasvintuhoojia.

Elintarviketurvallisuusvirasto tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee 2 momentissa tarkoitetun asetuksen nojalla toimijakohtaisen torjuntapäätöksen. Torjuntapäätös voidaan tehdä myös asianosaista kuulematta, jos asian ratkaisemista ei voi lykätä ilman kasvinterveydelle aiheutuvaa merkittävää vaaraa ja asianosaisen kuuleminen ei ole viivytyksettä mahdollista. Jos on erityistä syytä epäillä asetuksessa tarkoitetun kasvintuhoojan esiintymistä, Elintarviketurvallisuusvirasto voi ryhtyä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin jo ennen kasvintuhoojan esiintymisen varmistumista.
(22.12.2009/1492)

Elintarviketurvallisuusvirasto tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi Elintarviketurvallisuusviraston kustannuksella tehdä 1 momentissa tarkoitettuja kiireellisiä ja vähäisiä toimenpiteitä, jos toimenpiteen tekemättä jättäminen vaarantaisi kasvinterveyden.

Maa- ja metsätalousministeriö voi lisäksi antaa Elintarviketurvallisuusvirastolle luvan ryhtyä 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpi-

teisiin sellaisten kasvintuhoojien osalta, joista ei ole säädetty 2 momentissa tarkoitettulla asetuksella. Jos tällaisen kasvintuhoojan esiintyminen aiheuttaa välitöntä uhkaa kasvinterveydelle eikä asia siedä viivytystä, Elintarviketurvallisuusvirasto voi ryhtyä välttämättömiin 1 momentissa tarkoitettuihin torjuntatoimenpiteisiin jo ennen luvan antamista.

14 a §

Metsäkeskusten tehtävät

Elintarviketurvallisuusvirasto voi käyttää metsäkeskuksia apunaan 11 §:ssä tarkoitetun torjuntapäätöksen valmistelussa ja täytäntöönpanossa sekä 30 a §:ssä tarkoitetun korvauspäätöksen valmistelussa, jos torjunnan kohteena on Suomessa ennen esiintymätön kasvintuhooja, joka voi aiheuttaa välitöntä tai välillistä vahinkoa metsässä kasvaville puille.

30 §

Kasvintuhoojan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten ja vahinkojen korvaaminen

Suomessa ennen esiintymättömien kasvintuhoojien (*hävitettävät kasvintuhoojat*) hävittämiseksi annetun torjuntapäätöksen viljelijälle aiheuttamat kustannukset ja vahingot korvataan valtion varoista. Lisäksi voidaan korvata osittain sellaisten Suomessa esiintyvien kasvintuhoojien, jotka aiheuttavat välitöntä tai välillistä vahinkoa mutta joita ei voida hävittää (*torjuttavat kasvintuhoojat*), torjumiseksi ja leviämisen estämiseksi annetun torjuntapäätöksen viljelijälle aiheuttamat kustannukset ja vahingot. Korvauksen saamisen edellytyksenä on, että kasvi, josta torjuntapäätöksen kohteena oleva kasvintuhooja on löydetty, on ollut korvaukseen oikeutetulla viljelijällä tuotannossa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään kasvintuhoojakohtaisesti, mitkä kasvintuhoojat ovat hävitettäviä kasvintuhoojia ja mitkä torjuttavia kasvintuhoojia. Torjuttavien kasvintuhoojien torjumiseksi ja leviämisen estämiseksi annetusta torjuntapäätöksestä aiheutuneita kustannuksia ja vahinkoja ei pääsääntöisesti korvata, paitsi jos tällaisen kasvintuhoojan

14 a §

Suomen metsäkeskuksen tehtävät

Elintarviketurvallisuusvirasto voi käyttää *Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikköä* apunaan 11 §:ssä tarkoitetun torjuntapäätöksen valmistelussa ja täytäntöönpanossa sekä 30 a §:ssä tarkoitetun korvauspäätöksen valmistelussa, jos torjunnan kohteena on Suomessa ennen esiintymätön kasvintuhooja, joka voi aiheuttaa välitöntä tai välillistä vahinkoa metsässä kasvaville puille.

30 §

Kasvintuhoojan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elintarviketurvallisuusvirasto voi päättää, että kasvintuhoojan hävittämiseksi annetun 11 §:ssä tarkoitetun torjuntapäätöksen täytäntöönpanosta aiheutuneet välittömät ja välttämättömät kustannukset korvataan toimijalle valtion varoista kokonaan tai osittain, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret. Korvausta voidaan maksaa vain siltä osin kuin toimijalle ei makseta korvausta vakuutuksesta tai rahastosta.

leviämisen estämiseksi on tarkoituksenmukaista korvata osa kustannuksista ja vahingoista. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään, millaisten torjuttavien kasvintuhoojien osalta korvaus maksetaan ja kuinka suuri osa, kuitenkin vähintään 50 prosenttia, kustannuksista ja vahingoista tällöin korvataan.

Edellä 1 momentin mukaan korvattavia kustannuksia ja vahinkoja ovat:

1) torjuntapäätöksessä annetun määräyksen toteuttamisesta suoranaisesti aiheutuvat desinfioimis-, torjunta- ja hävittämiskustannukset sekä hävitetyn tai torjuntatoimenpiteen vuoksi vahingoittuneen tavaran arvo;

2) torjuntapäätökseen perustuvan tavaran myymis-, luovutus-, kuljetus- tai käyttökiellon tai vastaavan rajoituksen vuoksi aiheutunut taloudellinen vahinko tai kustannus; sekä

3) taloudellinen vahinko tai kustannus, joka aiheutuu torjuntapäätöksessä annettuun määräykseen perustuvasta kasvintuotannon keskeytymisestä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja vahinkojen arviointi- ja laskentaperusteista.

Korvausta on haettava Elintarviketurvallisuusvirastolle osoitetulla hakemuksella kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hakija sai tiedon kustannusten syntymisestä tai vahingon ilmenemisestä. Hakemus on toimitettava asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ja siihen on liitettävä riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa lausunnon sen tekemään torjuntapäätökseen liittyvästä korvaushakemuksesta Elintarviketurvallisuusvirastolle. *Elintarviketurvallisuusvirasto päättää kustannusten ja vahinkojen korvaamisesta sekä korvauksen maksamisesta.*

Jos kustannuksia tai vahinkoja on korvattu perusteettomasti, on Elintarviketurvallisuusviraston määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona korvaus on maksettu. Jos palautettavaa määrää ei makseta viimeistään Elintarviketurvallisuusviraston asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja vahinkojen arvioinnista ja laskennasta.

Korvausta on haettava Elintarviketurvallisuusvirastolle osoitetulla hakemuksella kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hakija sai tiedon kustannusten syntymisestä tai vahingon ilmenemisestä. Hakemus on toimitettava asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ja siihen on liitettävä riittävä selvitys kustannuksista ja vahingoista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa lausunnon sen tekemään torjuntapäätökseen liittyvästä korvaushakemuksesta Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Jos kustannuksia tai vahinkoja on korvattu perusteettomasti, on Elintarviketurvallisuusviraston määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona korvaus on maksettu. Jos palautettavaa määrää ei makseta viimeistään Elintarviketurvallisuusviraston asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästys-

korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukaan. Jos palautettava määrä on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana palautusvelvollisen taloudelliseen asemaan ja olosuhteisiin nähden, voidaan palautusvelvollinen vapauttaa osittain tai kokonaan korvauksen palauttamisesta tai koron maksamisesta.

30 a §

Metsään kohdistuvasta hävitettävän kasvintuhoajan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten ja vahinkojen korvaaminen

Korvaukseen sovelletaan, mitä tämän lain 30 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään, kuitenkin siten, että korvaushakemus toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirastoon.

korkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukaan. Jos palautettava määrä on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana palautusvelvollisen taloudelliseen asemaan ja olosuhteisiin nähden, voidaan palautusvelvollinen vapauttaa osittain tai kokonaan korvauksen palauttamisesta tai koron maksamisesta.

30 a §

Metsään kohdistuvasta hävitettävän kasvintuhoajan torjuntapäätöksestä aiheutuvien kustannusten ja vahinkojen korvaaminen

Korvauksen maksamisesta päättää Elintarviketurvallisuusvirasto. Korvaukseen sovelletaan, mitä tämän lain 30 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään, kuitenkin siten, että korvaushakemus toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirastoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Korvaushakemukseen, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.